

צ'בזטי מזהר"ן

הוספות

משיחות הר"ן אות רסא

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

וישב יעקב בארץ מגורי אביו

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמח)

(מה שמצאתי מכתב יד איש ולא נכתב בסדר וכתיונה, ומה שהוצאתי משם העתקתי וזהו):

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, אלה תולדות יעקב יוסף (בראשית לו א'). כתיב (תהלים כו יב), רגלי עמדה במישור במקהלים אברך ה', רגלי הוא בחינת אמונה [א] שעליה עומדים כל המדות וכל התורה כולה, כמו שמוכח במקום אחר, וכמו שאמרו (מכות כד.) בא חבקוק והעמיד על אהת וצדיק באמונתו יהיה (חבקוק ב' ד'), כי האמונה יסוד ושורש כל התורה והעבודה [ב].

וצריך שיהיה האמונה ברורה וזכה בלי שום ערוב [ג], שלא תהיה בבחינת ערב. ואמונה הוא צינור כל ההשפעות וכל הברכות, כמו שכתוב (משלי כה ה'), איש אמונות רב ברכות [ד], ועל ידי הכפירות אזי הקליפות הם נוטלין הם ושלוש ההשפעות והברכות, כי סביב רשעים יתהלכו (תהלים יב, ט'), שהם הכפירות שמסבין את הקדושה, דהיינו האמונה, ועל כן כשמוניחין הם ושלוש הכפירות ליכנסו במה אזי נפגם האמונה הם ושלוש, ואזי הם נוטלין ההשפעות והברכות הם ושלוש. ועיקר הכפירות שבאין להאדם ומבלבלין את האמונה הם באים מגדלות (תשמיג), כי מי שיש בו גסות הקדוש ברוך הוא אומר אין אני והוא יכולין לדור (סוטה ה.), נמצא שעל ידי גדלות נסתלק הקדוש ברוך הוא ממנו, ואזי באין כפירות שזהו בחינת הסתלקות השם יתברך והסתרת פניו ממנו. וצריך כל אדם להשגיח בעיניו פקידה לראות שפלותו ורוממות השם יתברך, ובוודאי לא יבוא לגדלות וכפירות, וזהו על ידי שבת, על ידי שמקבלין שבת בכבוד גדול ובקדושה כראוי, כי שבת הוא בחינת עין, שעל ידי זה זוכין לראות שפלותו ורוממות השם יתברך, כי 'שין' של שבת הוא תלת גוונין דעינא, 'ובית' הוא בחינת בת עין (תקון דף קכו:), ועל ידי זה זוכין לראות שפלותו. עיין במקום אחר [ה], שם מובאר יותר מזה. נמצא שעל ידי שמירת שבת נצולין מגדלות ואזי זוכין לאמונה כנ"ל. וזהו שאמרו רבותינו ז"ל [ו], כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, כי על ידי שבת משברין ומבטלין הכפירות שהם עבודה זרה וזוכין לאמונה כנ"ל.

ועל ידי פגם אמונה דהיינו כפירות עבודה זרה, על ידי זה דינא שריא חס ושלוש, כי כל זמן שיש עבודה זרה בעולם חרון אף בעולם [ז]. וזה בחינת אלקים פגימת הלבנה, כי אלקים בחינת לבנה כמו שכתוב (תהלים פד יב), שמש ומגן ה' אלקים. והנה אמרו רבותינו ז"ל (פסחים נ.) בעולם הזה לא כשאני נכתב אני נקרא, כי נכתב ביו"ד ה"א ונקרא באל"ף דל"ת, ולעולם הבא נכתב ונקרא ביו"ד ה"א, וזהו מחמת פגימת הלבנה שנמשך על ידי פגם האמונה כנ"ל, על כן אי אפשר שיהיה הקריאה והכתיבה אחת, כי מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה (ראש השנה כג:), (פירוש כי הקריאה והכתיבה הם בחינת תורה שבכתב ותורה שבעל פה [ח], שהוא בחינת ה' אלקים, בחינת חמה ולבנה, בחינת שמש ומגן ה' אלקים, ומחמת

שהלבנה נפגמת כעת על ידי פגם אמונה שהוא בחינת לבנה כנ"ל, על כן אי אפשר שתהיה הקריאה והכתיבה כאחד, כדי שלא תראה חמה פגימתה של לבנה [ט], אבל לעתיד יתמלא פגימת הלבנה ואז יהיה ה' אחד ושמו אחד (זכריה יד ט'), ויהיה הכתיבה והקריאה אחד בשם יו"ד ה"א כנ"ל). נמצא שכל מה שהאדם זוכה לאמונה יתירה נתקרב ונתייחד יותר בחינת הוי"ה לשם אלקים, ונכללים יחד, כמו שיהיה לעתיד.

ועקב הוא בחינת שמש [י] שהוא בחינת הוי"ה, ויצחק הוא בחינת אלקים בחינת לבנה [יא]. וזהו יושב יעקב בארץ מגורי אביו, דהיינו שנתישב ונתיחד בחינת יעקב בבחינת יצחק, בחינת (דברים ד' לה) [יב], ה' הוא האלקים, שנתייחד ה' עם אלקים, חמה ולבנה, (וזהו בארץ 'כנען' לשון הכנעה ושפלות, כי זה זוכין על ידי שפלות, שעל ידי זה זוכין לאמונה וכו' כנ"ל. נראה לי).

וזהו 'אלה תולדות יעקב יוסף'. 'יוסף' זה בחינת תוספת שבת, כי על ידי שבת זוכין לשפלות, ועל ידי זה זוכין לאמונה שלימה, שעל ידי זה נתמלא פגימת הלבנה ונתייחד הוי"ה עם אלקים בחינת יעקב ויצחק כנ"ל.

וזהו (תהלים כו יב) 'רגלי עמדה במישור', כשזוכין לאמונה ישרה בשלימות בלי שום ערוב, גם 'במקהלים אברך ה' כי אז אוכל לברך ולהזכיר שם הוי"ה, כי אז יתמלא פגימת הלבנה ויהיה ה' אחד ושמו אחד, ויהיה הכתיבה והקריאה אחת, וזכה לברכו במקהלים בשם הוי"ה ברוך הוא בחינת במקהלים אברך ה' כנ"ל, ועל ידי זה נמשך שפע טובה וברכה כנ"ל.

וזהו בחינת נר חנוכה, כי שמן הוא בחינת חכמה (עי' מנחות פה: [יג]), בחינת עינים, כמו שכתוב (בראשית ג' ז'), ותפקנה עיני שניהם, ופירש רש"י, על שם החכמה נאמר, ועל ידי עיני החכמה זוכין לראות שפלותו, ועל ידי זה זוכין לאמונה שלימה כנ"ל. וזהו ששיעור נר חנוכה עד שתכלה רגל מן השוק (שבת כא:), 'רגל' זה בחינת אמונה כנ"ל, וצריך להשגיח בעיניו שכלו עד שיברר האמונה שהוא בחינת רגל 'מן השוק' שהוא מקומות החיצונים בחינת כפירות, כי על ידי בחינת שמן של נר חנוכה בחינת שכל זוכה לראות שפלותו ועל ידי זה זוכין לאמונה שלימה כנ"ל.

^א שערי אורה שער הראשון הספירה העשירית

^ב עיין פל"ח ריש תורה ד'

^ג ב"ר סה י'

^ד במדבר רבה ב' יג

^ה מלכים-א יח לט

^ו ברכות נז. הרואה שמן זית בחלום יצפה לחכמה, ומנחת פה: ועיין תורה קצו "בחי' שלמות המוחין שהם בחי' שמן משחת קדש וכו'"

^א וכעין זה בתורה פ' "נשברה רגלו היינו כפירה כמ"ש בא חבקוק וכו'. ועיין תורה פא תנינא ועיין תורה י' אות ו'

^ב עיין שיחות הר"ן ריש

^ג עיין תורה ה' תנינא אות א

^ד עיין תורה לא אות ב'

^ה תורה עט תנינא ועל כן בשבת יכול לראות שפלותו.

^ו שבת קיח: עפ"י ישעיהו נז ב' שומר שבת מחללו וגו'—א"ת מחללו אלא מחול לו וכו'.
^ז ספרי ראה פסקא מדר ד"ה 'למען ישוב ה' מחרון אפו'. וסנהדרין קיא: וברשי' דברים יג ית, ובתורה יח אות ב'

וישב יעקב בארץ מגורי אביו

משיחות הר"ן אות רסא

תורה זו מצא מוהר"ן
אצל אחד החברים
הותיקים וערך אותה לפי
הבנתו וכתב אותה בחיי
מוהר"ן כתב יד, ומשם היא
נלקחה לשיחות הר"ן.^א

מקום וזמן אמירת התורה

אולי בשבת חנוכה פרשת וישב. או
במדועדיבקע/שנת תקנ"ד/או
בולטיפולי שנת תקס"א/י

הקדמה

- רבנו מתחיל מאמונה שהיא יסוד כל התורה כמ"ש בא חבקוק והעמידן על אחת.
- והיא מקור כל הברכות וההשפעות הטובות.
- וצריך שתהיה שלימה בלא ערבוב כלל, ואזי מתבטלות הכפירות דהיינו גאווה וגדלות.
- כי ע"י גאווה סר ה' ממנו ומתגברות הכפירות ונופל מהאמונה.
- והקליפות תמיד אורבות לו להפילו לכן אין עצה לבטל הגאווה אלא לשעה, כל זמן שמשגיח על עצמו בעינא פקחא לסלקה ממנו.
- וע"י שמקבל שבת בכבוד גדול וקדושה כראוי זוכים לעינא פקחא וע"י לשפלות.
- ובעולם הזה א"א שתהיה האמונה בשלימות בתכלית, עד שנתקן את פגם קטרוג הלכנה שגרם להתגברות ההסתרה בעולם, שנעלם מבני האדם שה' הוא האלקים, שפועל את כל הכוחות והפעולות המשתנות בעולם, ע"כ אסור לנו לקרא את שם ה' ככתבו אלא בשם אדנות.
- אבל ככל שאדם מסיר הגדלות ממנו וזוכה לקרבת ה' ולאמונה כך יותר זוכה ליחוד ה' ואלקים דהיינו לדעת שה' הוא האלקים.
- ולזה זוכים ע"י הדלקת נר חנוכה בשמן זית. כי שמן זית "הוא" שמן משחת קדש" וקדש הוא חכמה. וע"י חכמה יש לו עיני השכל להסתכל בעצמו בעינא פקחא ולגרש כל מחשבת גדלות מלבו וזהו עד שתכלה רגל מן השוק דהיינו שמברר את הרגל דהיינו האמונה מהשוק ור"ר מקום הקליפות והגאווה וגסות רוח. וע"י זוכה לשפלות וקרבת ה' ולאמונה שלימה.

קושיות

- בנוצר חסד (על אבות ד' ד' לבעל היכל הברכה) כתב בשם הבעש"ט שאמר לתלמידיו קודם הסתלקותו שצדיק שנותן עצה לגאווה אין בו ממש, ע"כ יתקרב רק לצדיק שיאמר ה' יעזור. וצ"ע הנה כאן וכן בתורה מחי"מ כת"י רב לכם טוב את ההר, רבנו נותן עצה לגאווה לשמור שבת, וע"י זוכה לעינא פקחא להתבונן בעצמו היכן אוחז בגאווה. ובתורה י' אות ה' אמר שהעצה היא התקרבות לצדיקים. האם חולק בזה על הבעש"ט? ונראה שגם רבנו לא אמר שהיא עצה לבטל את הגאווה, אלא עצה שהיא לא תתגבר, ועל כן כל ימיו צריך לנהוג בה.

^א ג' עד ד' אייר תשפ"ו

^ב **בידוע** ששיחות הר"ן המקורי הוא שנדפס בסוף ספורי מעשיות קטן שיחות, והיתר הם שיחות שליקט רבי נחמן טולטשינער מחיי מוהר"ן והוסיף לשיחות הר"ן.

^ג **רבנו גר במעודידיבקע** משנת תקנ"ד עד תקס"א. אז עבר לגור בולטיפאלי עד תקס"ב שעבר לברסלב.

^ד **כפי שיתבאר** בהערה הבאה. וראה שבחי הר"ן שרבנו נסע לארץ ישראל בשנת תקנ"ח. וצ"ע כיון שרבנו אמר שלא רוצה שיודפסו תורות שאמר לפני שהיה בארץ ישראל (ראה חיי מוהר"ן סימן שנו וסימן תעט וע"י סימן נה שאמר שמתבייש בתורות והשגות שקודם א"י) מסתמא מוהר"ן לא היה מעצמו מדפיס אותה אם ידע שהיא משנת תקנ"ד. מאידך הרי למעשה לא העתיק אותה אלא רק בחיי מוהר"ן. שהרי לא ידוע מתי מוהר"ן מצא את התורה הזו.

^ה **ראה הערת רבי אריה קפלן** על שיחות הר"ן רסא אות תמד – נראה ששיחה זו נאמרה בשבת חנוכה פרשת וישב. רק חמש פעמים היה שבת חנוכה בשבת זו בחיי רבינו: בתקנ"ד, תקס"א, תקס"ד, תקס"ז ותקס"ח. בשלש השנים האחרונות היו שתי שבתות חנוכה פרשת וישב ופרשת מקץ. בפרשת מקץ תקס"ד נאמרה תורה י"ד ובפרשת מקץ תקס"ז תורה ל', שבה גם מוזכר ענין פרשת מקץ. (גם תורה י"ד נאמרה בשבת פרשת מקץ עיין לעיל הערה ע"ב). בעלים לתרופה ל"א, מוזכר שאנ"ש התקבצו בחנוכה למוהר"ן, שוב בפרשת מקץ. בשנת תקס"ח היה רבינו בלמבערג לא מוזכר שאמר תורה בחנוכה. נראה אם כן ששיחה זו נאמרה בפרשת וישב תקנ"ד או תקס"א במדועדיבקע או בולטיפולי וממילא מובן למה לא כתבה מוהר"ן ולמה נמצאה רק אחר פטירת רבינו.

(וראה בתורה י' שם, שמוהר"ן כתב 'עצה לבעל הגאווה' והטשרינער רב תיקן 'עצה לבטל הגאווה' והביאור הלקוטים העיר בתוקף שזו טעות)

ב. א"א שתהיה קריאת שם ה' ככתיבתו, כדי שלא תראה חמה פגימת הלבנה – וצ"ע הרי לא שייך שתראה, כי מיד יתבטל הפגם ע"י אור החמה שיאיר בה. עיין בפנים

ג. וישב יעקב בארץ מגורי אביו רבנו מבאר שנעשה יחוד יעקב ויצחק חמה ולבנה, בחי' ה' הוא האלקים, וצ"ע כיון שנעשה כזה חיבור ודעת כזה שלם במדרגה כזו נפלאה עד שאפשר לקרא את שם ה' ככתבו, מדוע נקרא יעקב ולא ישראל. צ"ע באמת מדוע דווקא יעקב נקרא חמה ושמם ולא ישראל. וראה תורה כא שיעקב בחי' שכל בעיבור. ואמנם חמה היא כידוע בחי' אור מקיף שמאיר לכולם בשווה ולא פנימי. (ונראה שמדרגת ישראל היא מדרגת משה רבנו שזכה ליותר מזה כמבואר בתורה ד' שזכה להראות לדורו שה' הוא האלקים וכידוע שמה שהרב למד לתלמיד זה בחי' הרגלין של השגתו. וצ"ע פני משה כפני חמה, וצ"ל שהכוונה לחזונו פניו דהיינו מה שראו)

ד. יוסף זה בחי' תוספת שבת – צ"ע יוסף לשון תוספת, אבל מנין שדווקא תוספת שבת?

ה. גם ביאור הקשר בין שני הפסוקים וישב יעקב וכו' ואלה תלדות יעקב יוסף – קשה להבינו עיין בפנים

(מה שמצאתי^א) מכתב יד איש ולא נכתב כסדר וכתיקונו^א, ומה שהוצאתי משם העתקתי (זהו):

"וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוֵרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ פְּנֵעַן. אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף"
(בראשית לז א ב/צ"ל).

פתיב (תהילים כו) ו "רגלי עמדה במישור במקהלים אברך ה". פשוטו של מקרא שדוד המלך אומר על אף כל הנסיונות הגדולים שהיו לי בחייו והרדיפות, חרופים ובזיונות, ה' שמר עלי ובתומי אלך כהולך במישור, על כן לעתיד לבוא בסעודה שיעשה ה' ית' לצדיקים אני אברך ברכת המזון על הכוס (פסחים קיט:). וראה בסוף התורה שרבנו מבאר עפ"י התורה הזו "רגלי" דהיינו אמונתי "עמדה במישור", תמיד היתה שלימה, ועי"ז זכיתי לדעת שה' הוא האלקים, ועל כן "במקהלים אברך ה'", דהיינו שאני יכול לומר את שם ה' ככתבו, ולא כמו מי שפגם באמונה שאסור לו לקרא ככתיבתו, אלא בשם אדני-י.

ומבאר רבנו כי רגל הוא בחינת אמונה^א [ו']^א שְׁעִלְיָה עוֹמְדִים פֶּלַת הַמִּדּוֹת וְכָל הַתּוֹרָה פֶּלָה פָּמוֹ שְׁמוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר^ב. וְכִמּוֹ שְׁאִמְרוּ (מכות כד.)^ב "בָּא חֲבִיקוֹק וְהַעֲמִידֵן עַל אַחַת כִּמּוֹ שִׁכְתָּב

^א ראה הערה הנ"ל שתורה זו כנראה נאמרה לפני שמוהר"ן התקרב לרבנו. ומוהר"ן מצא אותה אצל אחד מהחברים כנראה אחרי הדפסת הלקוטי מוהר"ן תנינא לכן לא נדפסה בספר. (ועיין לעיל מה שיש להעיר בזה שאם נאמרה בתקנ"ד אולי ע"כ לא הדפיס אותה).

^א כידוע התורות שכתבו תלמידי רבנו הותיקים כינה מוהר"ן החברים, ועיין שיש"ק ח"ה סימן תקלג שבדרך כלל הכוונה לרבי אברהם פעטרבורג. ועיין סוף תורה קח שעפ"ר הלשון לא מדויק, ועיין שיש"ק ח"א תפו בשם ביאה"ל שהיה רחוק מלהעמיק וכו'.

^ב פרשת תולדות בראשית פרק לז (א) וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ פנען; (ב) אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם:

^ט תהילים פרק כו (ט) אל תאסוף עם חטאים נפשי ועם אנשי דמים חיי: (י) אשר בידיהם זמה וימינם מלאה שחד: (יא) ואני בתמי אלך פדני וְחַנְנִי: (יב) רגלי עמדה במישור במקהלים אברך ידוד:

רוממות אל לאלשיך – אך לומר שמה למדתי ממעשיהם לעשות כן גם אני זה איני צריך כי הלא רגלי עמדה במישור כי רגלי חסידי שמו ה' ועל כן במקום ב' מקהלים כאשר יעשה ית' סעודה לצדיקים שיהיו אז ב' מקהלים פמליא של מעלה שעמו ית' והצדיקים אזכה שאברך ה' שינתן לי כוס של ברכה ואני אברך:

^ג תורה פ' תנינא

^א תורה פ' תנינא מעשה שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש, ודחף אחד מהן את חברו ונפל, ונשברה רגלו. וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהא תורמין אלא בפס. נשברה רגלו – הינו כפירה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה, (מכות כג): 'בא חבוק והעמידן על אחת – וצדיק באמונתו יחיה'. מחמת קנאה שקנא את חברו, שהיה שניהם שוים בהשגת התורה, וחברו דחף אותו, על ידי זה כפר בעקר. גם ירבעם אמר: 'מי בראש' (סנהדרין קב). כמו שמצינו בדור הזה, שכמה בני אדם נפלו מאמונתם מחמת שרואים שבני גילם עלו לגדלה.

^ב אולי הכוונה לסוף תורה לא – וכן התורה גם כן חסרה בלי אמונה, ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מכות כד) בָּא דוֹד וְהַעֲמִידֵן עַל אַחַד עֶשֶׂר, בָּא יִשְׁעִיָּה וְהַעֲמִידֵן עַל שֵׁשׁ, נִמְצָא שְׁחָסֵר גַּם כֵּן אַחַד מִן הַמִּנִּין, מִכֵּן מִשׁ כִּמּוֹ שְׁאִמְרוּ אֲצֵל צִדְקָה שֶׁשׁ וְאַחַת עֶשְׂרֵה, כִּי הַתּוֹרָה חֲסֵרָה בְּלִי אֱמוּנָה, וְזֶה שְׁאִמְרוּ: 'עַד שֶׁבָּא חֲבִיקוֹק וְהַעֲמִידֵן עַל אַחַת וְצִדִּיק בְּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה, כִּי עַל יְדֵי הָאֱמוּנָה נִשְׁלַם הַתּוֹרָה:

ועיין תורה י' אות ו' – וזהו בחינת: "לבו נשא את רגליו" (בראשית רבה, ויצא, פרשה ע), הינו על ידי הרוח שבלב באים הרקודין; הינו על ידי הצדיק שהוא בחינת רוח כנ"ל, נתבטל הגאווה כנ"ל, כמו שכתוב (תהילים ל"ו): "אל תבואני רגל גאווה", ונתבטל העבודת אלילים, כמו שכתוב: "ורחצו רגליכם" (בראשית י"ח) – 'זה עבודת אלילים' (ב"מ פ"ו: ומובא ברש"י שם); וכשתעלה הרגלין על ידי הרקודין, בחינת

וְצִדִּיק בְּאִמּוֹנָתוֹ יִחְיֶה (חֲבֻקָּק ב') פשוטו של מקרא שצדיק מאמין בתמימות ולא מחשב קיצין. ורבנו מבאר כוונת הגמ' הנ"ל, שחבוק התכוון לומר **בִּי הָאִמּוֹנָה יְסוֹד וְשִׁרְשׁ כָּל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוּדָה**^י.
וְצִרְיָ שִׁיחֶיהָ הָאִמּוֹנָה בְּרוּרָה וְזָכָה בְּלִי שׁוּם עֲרֹבָב^י. **שְׁלֹא תִהְיֶה בְּבַחֲנִית עֲרֹב**^י. שכיון שהאמונה יסוד כל התורה נמצא שכל פגם מועט באמונה הפירוש שכל התורה שלו עומדת על בסיס רעוע.

נשא לבו את רגליו, ונתבטל הגאווה, הינו העבודה זרה, על ידי זה נמתקין הדינים; כי 'כל זמן שיש עבודה זרה בעולם, חרון אף בעולם' (ספרי, ראה), וכשנתעבר העבודה זרה, נתעבר החרון אף ונמשכין חסדים, ואז הרגלין הם בבחינת רגלי חסידיו (שמואל א ב), הינו בבחינת חסדים, הינו בחינת "חסדי דוד הנאמנים" (ישעיהו נ"ה) – 'הנאמנים' דיקא, כי נתבטלו המינות והכפירות. וגם זה בחינת המחאת כף, כי על ידי הרוח נתגלה הארת הידים, כמו שכתוב (שיר השירים ה): "קול דודי דופק"; 'דופק' – זה בחינת רוח, כמו בא בתקונים (תקון כה ס"ח), וסמך לה: "דודי שלח ידו מן החור" – זה בחינת התגלות הארת הידים, הינו בחינת המחאת כף, ואז נתבטל העבודה זרה, הינו הכפירות, וזה בחינת (שמות י"ז): "ויהי ידיו אמונה". נמצא, שעל ידי הצדיק, הינו בחינת רוח שבלב, נתגלה הארת הידים והרגלים, הינו בחינת רקודין והמחאת כף, ונתבטל הגאווה והכפירות, ונתרבה האמונה, ואז נתקים (תהלים כ"ו): "רגלי עמדה במישור", שהוא בחינת אמונה. כי המינות היא בחינת נטיו רגלי, כמאמר אסף (שם ע"ג): "כמעט נטיו רגלי", שנאמר שם על שהשיאו לבו למינות, כמבאר שם; "ורגלי עמדה במישור" מורה על אמונה, ואז נתקים "ויהי ידיו אמונה".

קדושת לוי – פרשת בא – ראשו על כרעיו ועל קרבו. הכלל, כי האדם דוגמת מדות של מעלה. הרגלים, הם מורים על מדת אמונה ובאמונה הם שני בחינות. אחד, שצריך האדם להאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך ברוך הוא קדמון לכל וכל העולמות הם מחודשים ונבראים ממנו. ועוד צריך האדם להאמין שאנחנו עמו ישראל הם קרובים אליו לפעול כל מה שירצה איש ישראל מאת הבורא ברוך הוא בתפלתו. וזהו מורה הרגלים אל אלו שני בחינות של אמונה.

^י **מכות דף כד.** – דרש רבי שמלאי **שש מאות ושלוש עשרה מצות** נאמרו לו למשה שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה ומאנים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם אמר רב המנונא מאי קרא (דברים לג-ד) תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא (וכד): שית מאה וחד סרי הוי אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום (סימן דמשמ"ק ס"ק): **בא דוד והעמידן על אחת עשרה דכתיב (תהילים טו-א) מזמור לדוד (ה') מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם...וכו'.... בא ישעיהו והעמידן על שש דכתיב (ישעיה לג-טו) הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע...וכו'.... בא מיכה והעמידן על שלש דכתיב (מיכה ו-ח) הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם (ה') אלהיך...וכו'.... חזר ישעיהו והעמידן על שתיים שנאמר (ישעיה נ-א) כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר (עמוס ה-ד) כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה אלא בא חבוק והעמידן על אחת שנאמר (חבוק ב-ד) וצדיק באמונתו יחיה.**

פרש"י – והעמידן על אחת עשרה – שבתחלה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצות הרבה אבל דורות האחרונים לא היו צדיקים כל כך ואם באו לשמור כולן אין לך אדם שזוכה ובא דוד והעמידן בו' כדי שיזכו אם יקיימו י"א מצות הללו וכן כל שעה דורות של מטה הולכין וממעטין אותו:

^י **חבוק פרק ב' ג)** כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חפה לו כי בא יבא לא יאחר: (ד) הנה עפלה לא ישרה נפשו בו וצדיק באמונתו יחיה:

מלבי"ם – (ד) הנה עפלה לא ישרה נפשו בו – מי שנפשו אשר בו לא ישרה הנפש ההיא תתעפל ותתחזק לחשב קצין ולדחק את הקץ, הודיע לו כי רבים יכשלו ויעפילו לעלות בכח ובתוקף להביא את הקץ, כמ"ש ופריצי בני עמך יתנשאו להעמיד חזון וכשלו, שיעמדו כמה נביאים מושיעים ויגרמו כמה רעות לישראל, ושיעמדו רבים שיעפילו להעמיד חזון ולחשב קצין וכשלא יבא בזמן הנחשב להם יצאו מן הדת, אבל וצדיק באמונתו יחיה – הצדיק אשר ישרה נפשו בו, לא תעפל נפשו לחשב קצין ולהעמיד חזון, רק יחיה באמונתו ויאמין כי יש יום לה' וידום לה' ויתחולל לו:

^{טו} **ראה לקוטי הלכות יו"ד הלכות גלוה הלכה ג אות ח' –** כי אי אפשר להתקרב ולכנס לשום קדשה, לשום השגה ולשום ידיעה מהשם יתברך, כי אם על ידי האמונה הקדושה. וכל המלחמות וכל הנסיונות שיש להאדם בעבודת השם יתברך, אי אפשר לנצח שום מלחמה ולעמד בנסיון כי אם על ידי האמונה הקדושה, כמו שכתוב שם בתקונים:

^{טז} **ענין תורה יח אות ג' –** כי כל זמן שאין לאדם אמונה בשלמות שאין שלמות אחריו, בודאי אין לו לקבל המלוכה והנהיגה. ואפלו מי שמאמין באיזה דבר שהוא מדרכי האמרי, אף על פי שהוא מאמין בהשם יתברך, בודאי אין לו לקבל המנהיגות, כי המנהיגות עקרה בבחינת רחמים, ועקר הרחמים בהסרת עבדים, אפלו שמין עבדים, ואפלו כשהוא אומר צבי הפסיקו, אין לו רחמנות בשלמות; כן אין לו לקבל המנהיגות אפלו מי שיש לו אמונה גדולה, עד שיפספש את עצמו, שלא ישאר אצלו אמונות שאין צריך להאמין, כגון דרכי האמרי הנ"ל, ושיהיה "תמים עם ה' אלקיו" (א), אז הרחמנות באמת ולו ראוי להנהיג. אבל מי שאין לו אמונה בשלמות, ונדמה שיש לו רחמנות על העולם ורוצה להנהיג את העולם זה בחינת (סוטה מ"ט): והמלכות תהפך למינות, כי מעט המינות פוגם במלכות, בבחינת הנהיגה, ומתהפכה למינות, כמו שמהפך את המלכות לעצמו, שהוא מין מעט:

^{יז} **צ"ע שלא נמצא לשון כזה בליקוטי מוהר"ן אלא כאן ובתורה שלא נדפסה ונמצאת בחי מוהר"ן כתב יד רב לכם טוב את ההר. וזה לשונו שם –** כי תיכף ומיד שנפל מאמונה בא לידי כפירה וזה נקרא בחי' ערב שמערבב האמונה ואזי דינין שורין עליו וזהו **אוי לנו כי פנה היום כי נטו צללי ערב**. עוד שם – אבל כשהוא נופל מהאמונה ובא לידי כפירה נקרא מחריבי ירושלים וכל הדינין שורין עליו וזהו ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב יצחק הוא בחי' דין היינו אימתי דינין שורין באותה בחי' הנקרא שדה, לפנות ערב, דהיינו כשמערבב האמונה ובא לכפירה אז הוא נקרא מחריבי ירושלים.

וראה תורה סב תנינא בשם בעש"ט/י"ח על הפסוק (דברים יא טו) "סרתם ועבדתם" שתיכף שסרתם מה' כחוט השערה/י"ט זה בחי' עבודה זרה וכפירות.

וְאִמּוּנָה הוּא צְנוּר כָּל הַשְּׁפָעוֹת/כ"ו וְכָל הַבְּרָכוֹת כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (מְשָׁלִי כח)/כ"א "אִישׁ אִמּוּנָה רַב בְּרָכוֹת". היינו כנ"ל שמי שהוא איש אמונה דהיינו שאמונתו שלימה אזי זוכה מהאמונה לרוב ברכות.

וְעַל יְדֵי הַכְּפִירוֹת אֲזִי הַקְּלָפוֹת הֵם נוֹטְלִין חֵס וְשָׁלוֹם, הַשְּׁפָעוֹת וְהַבְּרָכוֹת פִּי "סְבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלְכוּ" (תהילים יב)/כ"ב שֶׁהֵם הַכְּפִירוֹת שֶׁמְסַבִּינָן אֶת הַקְּדוּשָׁה דִּהְיִינוּ הָאִמּוּנָה. דהיינו מחשבות זרות שמתגברות ומתחדשות בכל עת לקלקל ולפגום בכוונה לשם שמים בתורה ולפניות ומחשבות זרות בתפילה. **וְעַל כֵּן פְּשָׁמִיחִין חֵס וְשָׁלוֹם הַכְּפִירוֹת לְכַנֵּס בְּמוֹחַ אֲזִי נִפְגָּם הָאִמּוּנָה חֵס וְשָׁלוֹם, וְאֲזִי הֵם נוֹטְלִין הַשְּׁפָעוֹת וְהַבְּרָכוֹת חֵס וְשָׁלוֹם.**

^{י"ח} **בעל שם טוב** עה"ת פרשת עקב אות נו. וסרתם ועבדתם וגו'. מריב"ש, כתיב (ישעיה נ"ה, ח') כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי, פירוש, כי כאשר האדם מפריד את עצמו מה' יתברך מיד הוא עובד עבודה זרה רחמנא ליצלן^{כ"ב}, ולא יש דבר ממוצע, וזהו וסרתם ועבדתם, מכל מקום אמרו בגמרא (מכות כ"ג ב) ישב ולא עבר עבירה חשוב כאילו עשה מצוה, וזהו ולא דרכיכם דרכי: (צוואת הריב"ש דף ט' ע"א)

דגל מחנה אפרים פרשת תרומה – ועשית את הקרשים למשכן עצי שיטים עומדים (כו, טו). להבין זה איך שהוא נוהג גם בזה הזמן בקיצור נמרץ, כי קבלתי מן אא"ז זללה"ה כי קרש הוא אדם. ולהבין זה הוא כי באותיות קרש הוא אותיות קשר והוא מרומז על האדם שהוא המקשר כל העולמות ומיחדם זה בזה ולכן צריך האדם לקשר עצמו ומחשבתו תמיד בבוראו ועל ידי זה נתקשרו קודשא בריך הוא ושכינתו וכל העולמות ומתקשרים ומתיחדים זה בזה, ואם חלילה הוא מקשר ומחבר עצמו אל השטות והבלי עולם שאין להם קיום והם דברים שיש להם תכלית וסוף זהו שמקושר בשקר חס ושלום שהוא גם כן באותיות קרש, וזהו מה שאמר אא"ז זללה"ה וסרתם ועבדתם אלהים אחרים כי תיכף כשסר עצמו מן הדביקות והתקשרות האמת בבורא יתברך אזי עובד אלהים אחרים יחשב שנתקשר בהם שהם בחינת שקר: **וידוע שהארם נברא בטוב ורע** ויש לפניו שתי בחינות כמו שכתוב (דברים ל', ט"ו) ראה נתתי לפניך את הטוב וגו' ובחרת בחיים והתכלית העיקר הוא שישתדל בהתקשרות כל הדברים לשורש ולעשות מרע שבהם טוב על דרך סור מרע ועשה טוב (תהלים ל"ד, י"ד) מן הרע תעשה טוב, ולהבין זה כי כל בחינת רע בשורשו הוא טוב דרך משל אכילה ושתייה וזיווג כשהוא מדבק עצמו כשעוסק בדברים האלה לשורשם אזי באכילה ושתייה הוא מעלה ניצוצות קדושות וזיווג גורם זיווגים עליונים ובנים צדיקים וחס ושלום להיפוך אז וישמן ישורון ויבעט היצר הרע מתגרה בו ודי לחכם, וזהו איזהו חכם הלומד מכל אדם (אבות ד', א') כאשר שמעתי בזה מאנשי קודש שהיו סביב אא"ז זללה"ה אפילו מן היצר הרע יש ללמוד ממנו ויש בזה דרכים שונים בדרך העבודה ועל ידי זה מעלין כל הרע לטוב וזהו מהפכין מדת הדין למדת הרחמים:

^ט **ל"ק"ה תלמוד תורה הלכה ג אות ח'** (עפ"י תורה יב) – וְתִכְּף כְּשֶׁנוֹטֵן אֶפְלוֹ כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה לְשִׁמְאֵל זֶהוּ בְּחִינַת עֲבוּדָה זָרָה חֵס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב, וְסָרְתָם וְעִבְדְתָם אֱלֹקִים אֲחֵרִים, שְׁתִּכְף כְּשֶׁסָּרִין מֵאֲחֵרֵי ה' כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה, זֶהוּ בְּחִינַת עֲבוּדָה זָרָה, כְּמוֹכָא בְּשֵׁם הַבַּעַל שֶׁם טוֹב זָל. וְתִכְּף בְּאֵין הַמִּים הַיְדוּלִּים חֵס וְשָׁלוֹם, וְרוֹצִין לְשִׁטֹּף חֵס וְשָׁלוֹם כִּי הֵם רוֹצִין לְהִתְאַחַז בְּהַשְׁגִּיאוֹת הַדָּקָה לְגִמְרֵי וְשִׁיחָה לְמוֹדוֹ רַק לְשִׁמְאֵל חֵס וְשָׁלוֹם, עַל כֵּן אִזְ צְרִיכִין זְכוּת גְּדוֹל לְעֵבֶר הַיָּם בְּשָׁלוֹם.

^כ **אמונה מקור הברכות** כמ"ש איש אמונה רב ברכות – עיין תורה לא אות ב' – ואמונה היא מקור הברכות, בבחינות (משלי כ"ח): "איש אמונות רב ברכות", בבחינות (בראשית ב'): "ויברך אלקים את יום השביעי". ואין שלמות להברכות אלא עד שיקבלו ממקור הברכות, בשביל זה כתיב בהם שש ברכות ואחד עשר, להורות שאין להם שלמות:

ובתורה הנ"ל מחי' כתי' רב לכם טוב את ההר. וזה לשונו שם – האמונה האמיתי אם הוא באמת אזי משפעת שפע ברכה וכל טוב מהשי"ת על ישראל וגם אם הוא מאמין באמונה שלימה בהשי"ת אזי ירא מהשי"ת יראה ואז אינו יכול ליפול מהאמונה כי האמונה היא למטה וכשהיא בשלימותה אזי נשפעים ממנה כל השפעות והברכות כ"ש איש אמונה רב ברכות.

^{כא} **משלי פרק כח (ב) איש אמונות רב ברכות ואין להעשיר לא ינקה:**

רש"י (ב) איש אמונות – הנותן מעשרותיו באמונה שאין עד בדבר אלא הקב"ה רואה ומרבה לו ברכה. ואין להעשיר – דוחק השעה להתעשר בשל עניים:

מצודות דוד (ב) איש אמונות – המתעסק באמונה ולא ירמה את הבריות מעותד הוא לרב ברכות אבל הממהר להעשיר את עצמו לא יחדל מלרמות לא יהיה נקי מהגמול הראוי:

במדרש רבה שמות פרשה נא ד"ה א ואלה פקודי פתח ר' תנחומא בר אבא (משלי כח ח') איש אמונות רב ברכות אתה מוצא כל מי שהוא נאמן הקב"ה מביא ברכות על ידיו,

^{כב} **תהילים פרק יב (ט) סביב רשעים יתהלכון כרם זלות לבני אדם:**

רש"י (ט) סביב רשעים יתהלכון – לטמון מוקשים להכשילני. כרום זלות לבני אדם – מקנאתם שענים רעה בגדולתי שנלקחתי מאחרי הצאן למלך וזהו פתרונו כרום זלות לבני אדם כשמתרומ' איש הזולל בעיני ב"א וזהו דוגמא האמור במקום אחר אבן מאסו הבונים (תהלים קיח) ומדרש אגדה פותרו על ישראל לעתיד לבא כשיתרוממו ומנחם פתר כרום זלות לבני אדם כראם הזולל לאכול בני אדם ויהיה כרום כמו רום וראם וזולת כמו זולל וסובא (דברים כא) וכן פתרונו סביב רשעים יתהלכון סביבות העני הולכים רשעים לבלעו חנם כרום זלות לבני אדם:

מלבי"ם (ט) סביב – ר"ל שתצרנו מן הדור זו אשר בו יתהלכון הרשעים סביב – הקליפה המכסה את הפרי, סביב לבושי וספורי התורה לייפם ולערב במוץ ופסולת, בעת רום זלות לבני אדם – בעת אשר דברים הזלים והפחותים יתרוממו לבני אדם, בעת שיעזבו את הדבר היקר והנכבד שהיא האמונה המקובלת ודברים האלהיים, ודברים הזלים והמבוזים שהם מחקרי השכל ומופתים מתעים הם יקרים ורמים בעיניהם, שאז יתהלכו הרשעים סביב אמרות ה' לשים דברים כוזבים ועיונים מבוזים תחתיהם, בעת הזאת צריך שתשגיח לשמור ולנצור אמרות ה' וכסף הדת האלהי מן המזייפים, כל יערבו במ סיגים ודברי זולות:

וְעָקַר הַפְּפִירוֹת שְׂפָאִין לְהָאֲדָם וּמִבְלָבְלִין אֶת הָאֱמוּנָה הֵם בְּאִים מְגִדְלוֹת/כ"ג דהיינו גאווה וגסות רוח. פִּי מִי שֵׁישׁ בּוֹ גִּסּוּת, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֹמֵר אֵין אֲנִי יְכוּלִין לְדוֹר בְּעוֹלָם (סוטה ה.)/כ"ד. נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי גִדְלוֹת נִסְתַּלֵּק הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ, וְאֵין בָּאִין פְּפִירוֹת שְׂזִיזוֹ בְּחִינַת הַסְתַּלְקוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַסְתַּרְת פָּנָיו מִמֶּנּוּ.

וְצִרִיךְ כָּל אָדָם לְהִשְׁגִּיחַ בְּעֵינָא פְּקִיחָא לְרֵאוֹת שְׂפָלוֹתוֹ וְרוֹמְמוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֵינָא פְּקִיחָא דִּיִּיקָא כִּי בְּכָל רֹגַע שֶׁל הִיסָח הִדְעָת מִיד מְנַסֶּה הִישׁוּת וְעוֹזֵת הַגּוֹף לְהִתְגַּבֵּר בְּמַחֲשַׁבַת גְּאוּוה/כ"ה, וְכָל פְּנִיָּה בְּתַפִּילָּה הִיא בַּחֲ"י שֶׁל כַּפִּירָה כִּנ"ל, עַל כֵּן רַק כְּשֶׁמִּשְׁגִּיחַ הֵיטֵב וְשׁוֹמֵר עֲצָמוֹ תַּמִּיד בְּעֵינָא פְּקִיחָא וּבּוֹדָאֵי לֹא יָבוֹא לְגִדְלוֹת וּכְפִירוֹת.

וְזֶהוּ עַל יְדֵי שַׁבָּת עַל יְדֵי שְׂמֻקְבָּלִין שַׁבָּת בְּכָבוֹד גָּדוֹל וּבְקִדְשָׁה פְּרָאוֹי/כ"ו הִיא סְגוּלָּה לְזִכּוֹת לְעֵינָא פְּקִיחָא הִנ"ל שֶׁתִּשְׁמֹר אוֹתוֹ מִגִּדְלוֹת וְיִזְכֶּה לְשִׁפְלוּת וְעֲנוּהָ.

כ"ג ספר המדות גאווה יג – על ידי גאווה נופל מאמונתו. והרמז לזה בתהילים פרק י' (ד) רִשָּׁע כָּגֵבָה אָפוּ כָּל יִדְרָשׁ אֵין אֱלֹהִים כָּל מִזְמוֹתָיו: וּפְרָשִׁי – (ד) רשע כגובה אפו – שהוא גבה רוח ומגביה חוקף פניו ואפו בגבהותו. כל ידרוש – כל מזימותיו אומרות לו כל ידרוש הקב"ה כל מה שאעשה כי אין משפט. אין אלהים – לית דין ולית דיין:

בליקוטי מוהר"ן לא נמצא לשון כזה אלא בתורה שלא נדפסה ונמצאת בחיי מוהר"ן כתב יד רב לכם סוב את ההר. וזה לשונו שם – הנה הגדלות מפיל את האדם ומשפילו הן בגשמיות והן ברוחניות כי איש ישראל אם הוא דבוק בהש"ת ובאמונתו הק' אזי אינו יכול לשלוט עליו שום דין ולא יהי' לו שום נפילה כי מי יוכל ליגע בו באשר הוא קרוב אל המלך ובאיזה מקום אשר הוא חונה שם הר אלקים וממשלת הקב"ה עליו, אבל אם הוא נופל מאמונהכך היינו שנפל בגדלות ואזי הוא מובדל מהקב"ה ואזי אין אני והוא יכולין לדור במקום אחד ואז כל הדינין שורין עליו ומאין בא לו הגדלות מחמת שהוא לומד או מתפלל בפניה ומחמת זה בא לידי גדלות.

כ"ד סוטה דף ה. אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנא' מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו לא אוכל איכא דמתני לה אמספרי לשון הרע שנא' מלשני בסתר רעהו אותו אצמית.

קובץ שיטות קמאי על סוטה ה. (בשם הסמ"ק סימן כב) שאלו לחכם מהו הגאווה. אמר להם שטות שאין בעלה מכיר בה, וגם נקרא תועבה שנאמר (משלי ט"ז) תועבת ה' כל גבה לב, וגם כתיב (תהלים ק"א) גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל. אמר הקב"ה לי נאה הגאווה להיות נאה דכתיב (שם צ"ג) ה' מלך גאות לבש. וזה רוצה לגזול מלבושי כביכול אין אני יכולין לדור במדור אחד.

הגהות וחידושים (רבי יצחק אייזיק חבר) על סוטה ה. – ואר"א כל אדם שיש בו גסות. נ"ב כמ"ש וידעת היום כו' כי ה' הוא כו' אין עוד ואפס זולתו, והם ב' בחינות מצידו ומצידנו, וא"כ הכל כאין נגדו ית' ועי"ז מלא כל הארץ כבודו, אבל מי שיש בו גסות כו', מורה ח"ו מציאות זולתו, וא"כ באמת נשאר אין, וז"ש אין אני והוא יכולים לדור כו', והבן מאד:

כ"ה נראה שאע"פ שבכל המדות ותאוות אפשר לשבר את הרע שבהם ע"י שמכניעה בכל כוחו ואזי הקב"ה משבר אותה לגמרי (כמבואר בתורה ו' אות ב' עה"פ דם לה' והתחולל לו) אבל הגאווה אפילו צדיק גדול מאד תמיד הוא בסכנה שתתגבר עליו וצריך שמירה בעינא פקידה תמיד וכמו שמוספר על הבעש"ט שאפילו ברגעיו האחרונים שמעו אותו ממלמל "אל תבואני רגל גאווה".

ראה נוצר חסד (לבעל הדכל הברכה) על מסכת אבות פרק ד' משנה ד' – מאד מאד הריי שפל רוח. אמר מאד מאד, כי ענין גאווה הוא ממש עבודה זרה ואין עצה להימלט ממנו אלא השם יתברך עוזר, וארבע מאות פירקי דמסכת עבודה זרה של אברהם אבינו (ע"ז יד:) היה מענין הגאווה, כי גאווה ממש עובד אל נכר, והוא עצמו עבודה זרה צואה רותחת. ומרן אלקי קודש קדישים אור שבעת הימים רבינו הקדוש, אשר החיה את נפשינו וגאל אותנו מן היצר ומרשת הסיטרא אחרא ומטעות קליפות נגה הבל וריק, ודיבק נפשינו באור עליון אור החיים רבינו אור נפשינו הרב ישראל בן אליעזר, עפר ואפר אני תחת כפות רגליו אם אוכה, והלואי שאוכה להיות אפר תחת כפות רגליו, יצאה נשמתו בטוהרה, [שעה אחת קודם פטירתו אמר], אלהי רבון כל העולמים אל תבואני רגל גאווה (תהלים לו, יב), ובכך יצאה נשמתו של מרן הקדוש אלהי רבינו יצחק לוריא [שאמר] בלשון שפניא, שמרני מידי גאווה. כי אי אפשר להתחיל בשום עבודה אמיתית בעוד ששקע נפשו בגאווה וזדון לב, ולא יצא הטמא הכת הארורה מן הדת אלא על ידי גאווה וכעס. וקודם הסתלקות מרן הריב"ש זצ"ל אמר לתלמידיו שיבינו לעצמם רבי להאיר להם, כי הוא ילך לבית עולמו בשנה זאת, וזה היה בהושענא רבא אחר החתימה, ושאלו לו על איזה צדיק אם ידבק נפשם אצלו, והם היו תלמידים בחורים צדיקים, ועדיין לא שימשו כל צרכם את רבם. ואמר להם שיסעו אצלו (וינסה) [וינסו] אותו וישאלו לו שיתן להם עצה להסיר הגאווה, אם יתן להם איזה עצה אין בו ממש, אם יאמר השם יעזור, אזי יקרבו נפשם אצלו כי צדיק גמור הוא.

כ"ו ראה ראשית חכמה – שער הקדושה – פרק שביעי (אות קו) – והעיקר שצריך האדם לעשות ביום ששי בגופו לקנות קדושת שבת ונשמה יתירה היא טבילה במ' סאה, כדי לפשוט לבוש רוח חול וללבוש רוח קדושת שבת, שהוא רוחא דנשיב מעתיקא שצריך טבילה, וכולי האי ואולי שישרה עליו אותו הרוח הקדוש. ומהם התשובה בהרהור ומעשה, והכלל כי זריזות ונקיות וטהרה כולם צריכים להעשות בערב שבת, כדי שתשרה אחריהם הקדושה שהיא קדושת שבת, ועל ידי הכנות אלו תהא דירה נאה בלב, ואבריו נאים, ונשמתו. ובהחסר ח"ו אלו, אין תיקון כלל, ואין הקדושה מוצאה מקום לנוח. ויריח מזה שכיון שתשרה עליו קדושת שבת כראוי, תביאה לידי ענוה ויראת חטא וחסידות ורוח הקדש כנוכר במאמר רבי פנחס. כי מי הוא הגורם שלא יהיה ענו וירא חטא וחסיד ויצרו גובר עליו מפני שאין לו נשמה שתהיה גוברת על יצרו, וכיון שתבא לו נשמה קדושה, בודאי יגבר עליו, ויהיה ענו וירא חטא וכו'. ולפי דברי הזוהר בפרשת ויקהל (שם) נראה לי כי אחר שיטבול, אסור לו לעסוק בעשיית מלאכה, אלא בתיקון צרכי שבת. והנכון שאחר הטבילה יעסוק בתורה עד שיקבל שבת, כי הטבילה הוא כמעט הקבלת שבת, וזה לשונו שם, כד עאל שבתא אצטריכו אינון עמא קדישא לאסחאה גרמייהו משמושא דחול, מאי טעמא בגין דבחול רוחא אחרא אולא ושטיא ושרא על עמא, וכד בעי בר נש לנפקא מן ההוא רוחא, ולאעלא ברוחא אחרא קדישא עילאה, בעי לאסחאה גרמייה, למשריה עליה ההוא רוחא קדישא עילאה, עד כאן לשונו:

פי שבת הוא בחינת עין שעל ידי זה זוכין לראות שפלותו/כ"ו ורוממות השם יתברך/כח. **פי שין של שבת** דהיינו ג' רגלי האות שין הוא תלת גונון דעינא, ובית וי"ט, דהיינו אותיות ב' ת' של שבת הוא בחינת בת עין (תיקון ע' /ל"ו). ועל ידי זה זוכין לראות שפלותו. עין במקום אחר (תורה עט תנינא) /ל"א שם מבאר יותר מזה שזוכים לזה ע"י תשובה בשבת. גם ראה תורה רב לכה טוב את ההר מחי"מ כת"י/ל"ב

נמצא שעל ידי שמירת שבת נצולין מגדלות, ואזי זוכין לאמונה פנזפר לעיל.
וזהו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת קיח:)/ל"ג 'כל השומר שבת פהלכתו בכל דקדוקה/ל"ד אפלו עובר/ל"ה עבודה זרה פדור/ל"ו אנוש/ל"ז שהיה הראשון בעולם שעבד ע"ז, מוחלין לו/ל"ח אם עשה תשובה/ל"ט.

^{כ"ו} ראה ראשית חכמה – שער הקדושה – פרק שביעי (אות יד) וביום שבת צריך אדם להאריך אפו ולהיות עניו בתכלית וילמוד ממדות קונו שביום שבת מאריך לרשעים שבגיהנם, שאשו של גיהנם בטל, וכמו שפי' בפרשת יתרו משום דעתיקא אתגלי כל רוגזין וכל דינין וביום שבת אשתכחו וכמו עובדי עבודת אלילים לפניו והוא מאריך. וממדת ענוה שיקנה ביום שבת ימשוך לכל ששת הימים, שיום שבת שורש לכל הקדושות.

^{כ"ח} גם עניין זה נמצא בתורה הנ"ל רב לכה טוב את ההר.

^{כ"ט} נראה שצ"ל ובת, וכן הוא בתיקון ע', ובתורה עט תנינא.

^{ל'} **תיקון ע' דף קכו:** – עיינין, בהון ואתה תחזה מכל העם, אנשי חיל בגוון חנור יראי אלהי"ם בגוון סומק, אנשי אמת בגוון ירוק, שונאי בצע בבת עין דאיהי אוכמא, ודא רזא דשבת, ש תלת ענפי תלת גונון דעינא, ב"ת דשבת דא בת עין, ועלייהו איתמר (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת וגומר, והא אוקמוהו דאינון תרין שבתות, אימא עלאה בתלת דרגין, ואימא תתאה בתלת דרגין, עמנדא דאמצעייתא כליל שית סטרין דאינון שית דרגין, עיינין דמסתכלין בארץ מיישר בחנורו, אלן אינון עיינין דרחימו, ובהון שכינתא איהי יפה כלבנה דלית בה פגימה, דאתמר בה (שיר א טו) הנה יפה רעיתי הנה יפה עיניך יונים.

^{ל"א} **תורה עט – ואימתי יכול לראות שפלותו, בשבת.** כי בשבת נאמר (שמות ט"ז): "ראו כי ה' נתן לכם את השבת", כי שב"ת הוא שייך בת, שייך, תלת גונון דעינא, ב"ת בת עין, ועל כן בשבת יכול לראות שפלותו. וזהו: "שבו איש תחתיו" הנאמר בשבת (שם), הינו תחת מדרגתו, שפל ממה שהוא. ועל כל פנים, "אל יצא איש ממקומו", הינו למעלה ממדרגתו, כגון 'עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפיניס' (סוטה כ"ב). ואימתי יכול לראות שפלותו בשבת, כשעושה תשובה שלמה, שהיא שבת. כמו שכתוב (דברים ל'): "ושבת עד ה' אלקיך, אתון דדין כאתון דדין". כי יש שני תשובות. אחת, יש בני אדם שעושים משא ומתן והולכין בהבלי עולם הזה. ובאמצעות נופל לו הרהורי תשובה, ואחר כך חוזר למקומו הראשון. וזהו בחינות (יחזקאל א'): "החיות רצוא ושוב", שאין לו ניהא, כי פעם טמא ופעם טהור, כשר ופסול, אסור ומת, וזהו בחינות ששת ימי חול. אבל תשובה שלמה הוא בחינות שבת, שיש לו ניהא. כי 'בא שבת בא מנוחה' (רש"י בראשית ב' פסוק ב') שיש לו מנוחה מכל וכל, ונדחה הרע לגמרי. ותרע נאמנה, שתשובה שלמה הוא בחינות שבת, כי איתא במדרש רבה (בראשית פרשה כ"ב): כשפגע אדם הראשון לקין, ושאל לו מה נעשה בדיןך, והשיב לו שעשה תשובה. אמר, אם כך תקיף חילא דתשובה, פתח ואמר: "מזמור שיר ליום השבת". ולכאורה, מה ענין שבת אצל תשובה. אבל לפי דברינו מכון היטב, כי כשעושה תשובה שלמה ונדחה הרע לגמרי, ויש לו ניהא, זהו בחינות שבת, ובחינת שדי, ובחינת מט"ט.

^{ל"ב} **וראה גם תורה רב לכה טוב את ההר מחי"מ כת"י** – זה לשונו – וגם איתא בזה"ק שבת שין בת תלת גונון דעינא ובת עין בחי' עיני השכל נמצא שבת נקרא עין לראות וזה שאמר משה ראו כי ה' נתן לכם את השבת דהיינו כשיש לכם בחי' שבת אז תראו ותתבוננו היטב היכן המקום שאתם שם שלא תהיו עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס.

^{ל"ג} **שבת דף קיח:** אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו אפי' עובר ע"ז וכדור [אנוש מוחלין לו שנאמר וישעיה נב-ב] אשרי אנוש יעשה זאת וגו' מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו.

עין פרש"י דור אנוש התחילו לעבוד עבודה זרה. וצ"ע א"כ מאי אפילו? אדרבה הרי אז זה עדיין לא היה להכעיס אלא טעות של אנוש שעובד אלילים את הארץ אבל לא כפרו במציאותו ולא עשו להכעיס. (כמבואר ברמב"ם) וצ"ע ראיתי בשם היעירות דבש ח"ב שכתב שאפילו ע"ז כזו נמחל לו ע"י שמירת שבת וצ"ע כנ"ל מאי אפילו? האם א"כ העובד להכעיס לא ימחל ע"י שמירת שבת? ונ"ל כוונת רבנו כמבואר במהר"ל ראה לקמן שע"י שמירת שבת מתבטל ממנו היצר לעבוד ע"ז ומה שעבד נידון כאנוס ע"י יצרו.

עין מוהר"ל שם – ואל יקשה לך, א"כ למה עובר ע"ז כאנוש מאחר שהש"י אחד אין זה קשיא כלל, כי דבר זה מחמת יצרו, כמו מי שיודע שאסור לבא על אשת איש והוא עובר מפני יצר הרע, וכך דבר זה, כי במה שהוא שומר שבת מודה באחדותו ית' ובוה מסולק ממנו החטא יותר ממה שחוטא בעבודה זרה. וזה כי כאשר מקיים השבת הוא דבק במדריגה של האחדות לגמרי, עד שבאותה מדריגה אין כאן ע"ז ושניות לגמרי, ונחשב ע"ז שעבר מפני יצרו שהיה כופה אותו לזה, ודבר זה דוקא כאשר שומר שבת כהלכתה. [לגמרי מכל וכל, שאז יש לו דביקת באחדותו מכל וכל עד שהוא מסולק מן ע"ז מכל וכל] ויש לך להבין מה שאמר אפילו עובר ע"ז כאנוש, שהוא היה המתחיל בע"ז והוא שהתחיל להיות נוטה אחר ע"ז, והשומר את השבת מסולק מן ע"ז לגמרי, עד שאין לו צד בחינה אל הע"ז כלל, וזה שאמר דוקא אפילו עובר ע"ז כאנוש מוחלין לו כו'. ועוד יש לך להבין כי המחילה הוא (הסלוק) מן החטא שעשה (כי אף שהוא חוטא בע"ז, הנה השבת מסלק זה החטא הוא ע"ז עד שאין כאן חטא ע"ז, כמו כל מחילה של יום הכפורים שהוא מסלק את החטא אע"ג שלא שב מחטאו יש כאן מחילה, וכן הוא השבת היא מחילה לע"ז. אע"ג שלא שב, ודבר זה מבואר מאוד והוא נכון גם כן מאוד ואין צריך להאריך:

^{ל"ד} **עין ביאור חפץ השם** (לרבי חיים הן עטר בעל אור החיים) שם – גמרא. כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובר ע"ז וכו'. קשה א' מהו אומרו כהלכתו דיספיק באומרו כל המשמר שבת. ב' מאי דוחקיה דאפקיה לקרא ממשמעותי' דמחללו הוא מלחללו. וא"ת שהוקשה ליה יתורא דקרא דלא הוה ליה למימר אלא שומר שבת וממילא שלא יחללנו, ולמה הוצרך קרא לומר מחללו זה איכא למימר דפרושי

פי על ידי שמירת שבת משפריץ ומבטלין הפפירות שהם עבודה זרה וזוכין לאמונה פנזפר לעיל נמצא שע"י שמירת שבת כהלכתה בודאי עשה תשובה^מ, ומה שעבד ע"ז נידון כאונס שיצרו כפה אותו (מהר"ל שם).

קא מפרש מהו השמירה שישמור את השבת הוא שלא יחללנו במלאכות. **אכן נראה** דרבי יוחנן הוקשה ליה בכתוב דקאמר "אשרי אנוש יעשה זאת וכו' וכן אדם יחזיק בה", מהו הדבר הזה שלא יעשה מלאכה ביום השבת, שלא יחלל את השבת, והלא המחלל שבת בסקילה, והאומר יאמר על קיום דבר מצוה, ולא על העדר היותו רשע, כי אין אושר למי שאינו רשע ומחלל שבת, ומהו כ"כ דקאמר אשרי אנוש וכו', לזה פירש ואמר דהאי דאמר הכא "אשרי אנוש וכו'" הוא על המשמר שבת כהלכתו, דהיינו ככל הלכות שבת לקיים עונג שבת וג' סעודות וממצוא חפצין ודבר דבר ובאלה רבות לזה הוא שנותן את האושר א"כ כפי זה מחללו היא אדרבא נגדית לפירוש זה כי לא משמע אלא מלחללו מעשות בו מלאכה שאמר הכתוב מחלליה מות יומת. לזה פירש שדקדק קודם אומרו מילת אנוש ולא אמר אדם ולא איש דפירוש מחללו הוא מחול לו והמ"ם במקום פ"א הפעל מהשורש דאפי' עושה מעשה אנוש המסויים שהיה ע"א אפילו הכי מחול לו וכיון דעבדינן מחללו מחול לו השתא הוי פירושא דקרא דאשרי אנוש וכו' שומר שבת היינו ככל הלכותיו ומצוותיו וזהו שדייק רבי יוחנן כהלכתה אז דוקא הוא שמותר לו. ונקט **אנוש מכל שאר ע"ז** משום תיקון משמעות הפשט של הכתוב. אי נמי שהם ראשונים בהכעסה זו. אי נמי שהיו מתכוונים להכעיס והיו עובדים ע"ז בלי שיתוף שם שמים. אפילו הכי אם ישוב ויקיים את השבת כהלכותיה מוחלין לו. והטעם דשקול שבת כנגד כל התורה וכל המורה בו ככופר בע"ז וכאילו קיים כל התורה כולה, ופשט:

^ל**אפילו עובד ע"ז** – צ"ע משמע שעדיין עובד, ולא עשה תשובה, ואעפ"כ מוחלין לו. וראה לקמן בשם הט"ז שרק עם עשה תשובה מוחלין לו.

^{לו} **צ"ע שרבנו נקט כדור אנוש** אע"פ שגרסת עין יעקב היא כאנוש. וגם בגרסת הגמרא שלנו כתוב (כדור) בסוגרים. ועיין פרש"י שגרס כדור אנוש, אבל החיד"א ועוד גרסו כאנוש.

^{לז} **מראית העין לחיד"א שם** – והגם דכתב הרמב"ם ז"ל דבימי אנוש לא היה ע"ז ממש, אלא היו עושים כוכב או מזל לאמצעי. אפשר דדור אנוש היו טועים בכך, אבל אנוש עצמו היה ע"ז גמורה, אלא שאומר לדור להמשיכם בתחילה בטענת אמצעי. וז"ש אפילו ע"ז כאנוש, דייקא שהוא עצמו היה ע"ז ממש ואפ"ה נמחל לו שוב ראיתי מ"ש הרב עיין יעקב ז"ל ואין דבריו נראין לי הדל:

כדור אנוש – ולגרסת כאנוש ראה מהר"ן חיות שמכאן הוציא הרמב"ם ז"ל דבריו פ"א מהל' ע"ז ריש ה"א שב' בזה"ל בימי אנוש טעו בני אדם טעות גדול וכו', ואנוש עצמו מן הטועים הוה ע"ש.

רמב"ם יד החזקה הלכות עבודת כוכבים פרק א (א) **בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים** היה זה היתה טעותם אמרו הואיל והאלהים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמים המשמשים לפני ראייתם הם לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבודו כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפארם בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה וזה היה עיקר עבודת כוכבים וכך היו אומרים עובדיה יודעים עיקרה לא שהן אומרים שאין שם אלוה אלא כוכב זה הוא שירמיהו אומר מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמון ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עץ הוא כלומר הכל יודעים שאתה הוא לבדך אבל טעותם וכסילותם שמדמים שזה ההבל רצונך הוא: (ב) **ואחר שארכו הימים עמדו בבני האדם נביאי שקר ואמרו שהאל צוה ואמר להם עבדו כוכב פלוני** או כל הכוכבים והקריבו לו ונסכו לו כך וכך ובנו לו היכל ועשו צורתו כדי להשתחוות לו כל העם הנשים והקטנים ושאר עמי הארץ ומודיע להם צורה שבדה מלבו ואומר זו היא צורת הכוכב פלוני שהודיעוהו בנבואתו והתחילו על דרך זו לעשות צורות בהיכלות ותחת האילנות ובראשי ההרים ועל הגבעות ומתקבצין ומשתחווים להם ואומרים לכל העם שזו הצורה מטיבה ומריעה וראוי לעבודה וליראה ממנה וכהנייהם אומרים להם שבעבודה זו תרבו ותצליחו ועשו כך כך ואל תעשו כך וכך. והתחילו כוזבים אחרים לעמוד ולומר שהכוכב עצמו או הגלגל או המלאך דבר עמהם ואמר להם עבדוני בכך וכך וחודיע להם דרך עבודתו ועשו כך ואל תעשו כך ופשט דבר זה בכל העולם לעבוד את הצורות בעבודות משונות זו מזו ולהקריב להם ולהשתחוות. וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו ונמצאו כל עם הארץ הנשים והקטנים אינם יודעים אלא הצורה של עץ ושל אבן וההיכל של אבנים שנתחנכו מקטנותם להשתחוות לה ולעבדה ולהשבע בשמה והחכמים שהיו בהם כגון כהניהם וכיוצא בהן מדמין שאין שם אלוה אלא הכוכבים והגלגלים שנעשו הצורות האלו בגללם ולדמותן אבל צור העולמים לא היה שום אדם שהיה מכירו ולא יודעו אלא יחידים בעולם כגון חנוך ומתושלח נח שם ועבר ועל דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עמודו של עולם והוא אברהם אבינו:

^{לח} **מראית העין (חיד"א)** על שבת דף קיח: אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל השומר שבת כהלכתו אפילו ע"ז כאנוש מוחלין לו וכו'. והכי נמי אמרו באגדתא דבראשית פרשה ע"ג אמר הקב"ה בטלתם כל הדברות קיימו דבר א' ואני אסלח לכם ואיזה זה שבת וכו' ע"ש. ודרך דרש אפשר ליתן טעם דאע"ג ד' ישראל בכל אופן הם בני דק"ל כר"מ כמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה ואב שמחל על כבודו כבודו מחול מ"מ בוינו אינו מחול כמ"ש הפוסקים וכתוב כי דבר ה' בזה. אך כאשר ישמרו שבת כהלכתו כי ה' ברא העולם בו ימים וכביכול נח בשביעי א"כ אנו מודים דכ"ע דיליה ומצי מחיל ולכן בשמירת שבת נמחל אפילו ע"ז:

^{לט} **עיין טורי זהב** על או"ח ריש סימן רמב – בטור הביא גמרא דכל כתבי כל המשמר שבת כהלכתו אפי' ע"ז כאנוש מוחלין לו איכא למידק אי לא עשה תשובה שבת מאי מהני ואי עשה תשובה שבת ל"ל. ונראה דמיירי שעשה תשובה אלא דתשובה לא מהני שיהא מוחלין לו כדאיתא בפרק יה"כ עבר על כריתות ומיתות ב"ד תשובה תולה ומיתה ממרקת קמ"ל כאן דאם בעשותו תשובה שומר שבת כהלכתו מהני תשובה שיהא נמחל לו:

^מ **קובץ שיטות** קמאי בשם קדמון מבית מדרשו של רבי פרחיה – מוחלין לו שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת. כלומר אנוש שהחל בימיו (לעבוד ע"ז), אשריו לו [אם] שב ושומר השבת, מפני שאין אדם [שומר שבת] אלא עד שיחזור מעבודת ע"ז כל עיקר וידע [שהקב"ה ברא הכל באומרו ויכולו] שגרס בה כי ששת ימים וכול'.
הכל באומרו ויכולו שגרס בה כי ששת ימים וכול'.

וְעַל יְדֵי פָגַם אֲמוּנָה דְּהִינוּ כְּפִירוֹת – עֲבוּדָה זָרָה, עַל יְדֵי זֶה דִּינָא שְׂרִיא חֶסֶד וְשָׁלוֹם. פִּי פֶלֶז
זְמַן שֵׁישׁ עֲבוּדָה זָרָה בְּעוֹלָם חֶרוֹן אֶף בְּעוֹלָם (ספרי ראה) ^{מא}. גַּם עֵינֵי תוֹרָה יח/מב^ב שְׁלָאוּ דוּקָא
ע"ז מִמֶּשׁ אֵלָּא כָּל חֶסְרוֹן בְּאֲמוּנָה מְעוּרָר חֶרוֹן אֶף, אִם מִעַט מִעַט וְאִם הִרְבָּה הִרְבָּה. וְכֵן ל' בַּתּוֹרָה סָב תִּנְיָנָא
בְּשֵׁם הַבַּעַשׁ"ט עה"פ וְסִרְתָּם וְעִבְדָּתָם.

וְזֶה בְּחִינַת "אַלְקִים" פְּגִימַת הַלְבָּנָה. פִּי "אַלְקִים" בְּחִינַת לְבָנָה כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (תהילים פד) ^{מג}
"שָׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' אֲלֵקִים". פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא שֶׁהִקְבִּ"ה הוּא גַם הַשֶּׁמֶשׁ וְגַם הַמָּגֵן מִמֶּנָּה. וְרַבְּנֵינוּ נִרְאָה שֶׁמִּפְרֵשׁ
עַפ"י הַזֹּהוּר/מ"י שֶׁשֵּׁם הוּיָהּ הוּא שֶׁמֶשׁ וְשֵׁם אֲלֵקִים הוּא לְבָנָה מָגֵן עֲלֵיו. וְהִטְעַם שֶׁהַלְבָּנָה הִיא רַק מָגֵן וְלֹא כְּאוֹר
הַחֲמָה, וְעַל כֵּן הִיא שֵׁם אֲלֵקִים וְלֹא שֵׁם הוּיָהּ, כִּי בַעַת שֶׁקְטָרְגָה הַלְבָּנָה א"א לִשְׁנֵי מַלְכִּים בְּכַתֵּר אַחַד/מ"ה אָמַר
לֵה הַקְבִּ"ה לְכִי מִעֲטִי עֲצָמְךָ/מ"ו, וְהִינוּ פְּגִימַת הַלְבָּנָה. וּבִקְדוּשַׁת הַחוּדֶשׁ אֵנוּ אוֹמְרִים וְלַלְבָּנָה אָמַר שֶׁתִּתְחַדֵּשׁ,
שֶׁעַל כֵּן גַּם בְּבַח"י מִיעוּט הִיא לֹא עוֹמֶדֶת בְּמַצֵּב אַחֵר, אֵלָּא מִתְחַדֶּשֶׁת בְּכָל רֹאשׁ חוּדֶשׁ, וּבִאֲמִצְעֵיתָּ הִיא שְׁלִימָה
וּמִתְחִילָה לְהִתְמַעֵט עַד ר"ח הַבֵּא, וְחוּזֹר חֲלִילָה. (וְהוּא סוּד כָּל הִירִידָה תְּכֵלֶת הַעֲלִיָּה שְׁקוּדֶם כָּל עֲלִיָּה יֵשׁ לָנוּ
יִרִידָה)

וְהִנֵּה אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוֹם לְבָרְכָה בְּגִמְרָא (פסחים נ.) ^{מז} 'בְּעוֹלָם הַזֶּה לֹא כִּשְׁאֲנִי נִכְתָּב אֲנִי
נִקְרָא' פִּי נִכְתָּב בְּיוֹד ק"א וְנִקְרָא בְּאֶלֶף דָּלֶ"ת/מ"ח, כִּידוּעַ שְׁאִסוּר/מ"ט לָנוּ לְהַגּוֹת אֶת שֵׁם הוּיָהּ

^{מא} ספרי פרשת ראה פסקה מד – למען ישוב ה' מחרון אפ"ו (דברים יג יח) – כל זמן שעבודה זרה בעולם חרון אף בעולם נסתלקה עבודה
זרה נסתלק חרון.

^{מב} תורה יח אות ב' – לפי רב הפסירה, חס ושלום, בן הסתרת פני השם, ואין רוצה להנהיג אותם. והסתירה הזאת היא בחינות פסו
וחרון אפ"ו, הבא על ידי עבודת אלילים, כמאמר: כל זמן שיש עבודת אלילים בעולם, חרון אף בעולם (ספרי פרשת ראה). ואפלו כשאין
עבודת אלילים בעולם, אלא שהאמונה אין כל כך בשלמות, אז גם בן החרון אף והסתרתו לפי התמעטות האמונה. ומחמת שחרון אפ"ו
ברגע, כמו שכתוב (תהילים לא): "כי רגע באפ"ו", על ידי זה אין נרגש, אלא כשיש עבודת אלילים בעולם; אבל בלא עבודת אלילים, אלא
בחסרון משלמות אמונה, אזי בודאי אינו נרגש מעט החרון אף שבהקל הרגע, ואין נבר הסתרת פני השם. אבל ההשתלשלות של החרון
אף בשבא להצדיקים, אזי מסתירים פניהם מהעולם ואינם רוצים להנהיג את העולם.

^{מג} תהילים פרק פד (יב) פי שמש ומגן ידוד אלהים חן וכבוד יתן ידוד לא ימנע טוב להלכים בתמים:
מצודות דוד (יב) כי שמש – כי מעולם תאיר לנו כשמש ותגן עלינו לזה מובטח אני כי עוד יתן לנו חן וכבוד ולא ימנע את הטוב מלתתו
להלוכים בדרך תמים:

^{מד} זוהר ח"ב פקודי דף רכד: פתח רבי יוסי לדרוש בסתרי תורה ואמר והתחיל לפרש מה שכתוב פי שמש ומגן הוי"ה אלהים, ואמר פי שמש, דא קדשא בריך
הוא, ומגן דא קדשא בריך הוא שניהם רומזים על הקב"ה, כי כל פסוקי מפרשיו האלוטו נקרא בשם הקב"ה, ומפרש כי שמש, דא הוא ר' דא דשמש קדישא יו"ה שמש
הוא סוד שם הקדוש הוי"ה שהוא ז"ל, כי מה שכתוב שמש ומגן הוי"ה אלהים, הכונה שמש הוא בחינת הוי"ה, ומגן הוא בחינת אלהים, דהקב"א קיימין כל דרגין לנביא כי כאן
נז"ל עומדות כל מדרכות התחתונות למנוחה על ידי שנמתק הדיון שבהם, (כי ז"ל שורש בחכמה שהיא סוד המנוחה העליונה, שבה מולאה כל המדרכות מנוחה מהדיון), ומגן דא איהו ר' דא דשמש
קדישא דאקרי אלהים ומגן הוא סוד שם הקדוש הנקרא אלהים שהוא המלכות, ור' דא דכתיב והו הסוד שכתוב אנכי מגן לך כי המלכות נקראת אנכי מלך הבינה,
ונקראת מגן מלך חג"ה, כי מגן ר"ת מיכאל גבריאל נוריאל ששורשם בחג"ה, ושמש ומגן שם ז"ן דא איהו ר' דא דשמש שלים זה הסוד של שם השלם שהוא הוי"ה אלהים
(שמואל ענינו בשם"י דף לו ט"ז, בסוף כותב שם שלם).

^{מד} כמבואר בחולין דף ט: – רבי שמעון בן פזי רמי כתיב (בראשית א-טז) ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים וכתב את המאור
הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד אמר לה לך ומעטי את עצמך אמרה
לפני רבש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעטי את עצמי אמר לה לך ומשול ביום ובלילה אמרה ליה מאי רבותיה דשרגא
בטיהרא מאי אהני אמר לה זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופות דכתיב (בראשית א-
יד) והיו לאורות ולמנועים ולמים ושנים זיל ליקרו צדיקי בשמיך (עמוס ז-ב) יעקב הקטן שמואל הקטן (שמואל א יז-יד) דוד הקטן חזייה
דלא קא מיתבא דעתה אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמייעטתי את הירח והיינו דאמר ר"ש בן לקיש מה נשתנה שעיר של ראש חדש
שנאמר בו (ובמדבר כח-יא) לה' אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמייעטתי את הירח.

^{מז} עניין הוא בסוד תכלית הבריאה שנברא היצור וההסתרה באופן שתהיה בו בחירה ועיין הקדמת המתוק מדבש על זוהר וישב דף
קפא. – להבין מאמר הבא נקדים מה שאחז"ל (במס' חולין דף ט ע"ב) על הפסוק ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים, וכתב אח"כ
את המאור הגדול ואת המאור הקטן, אמרה ירח לפני הקב"ה רבונו של עולם אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, אמר לה לך
ומעטי את עצמי, כי קודם מעוט הירח שהיא סוד המלכות היתה מקבלת אורה מהבינה כמו הת"ת שוה בשוה והיו נקראים שני מאורות
הגדולים לפי ששניהם היו מקבלים אורם מהבינה, ואז היתה מאירה מעצמה כמו כל הספירות שאינם מאירות אלא מאור עצמותם על
ידי אור א"ס ב"ה המאיר בהם על ידי הבינה, ואילו היתה המלכות נקשרת תמיד עם הת"ת להיותה שוה אליו לקבל שניהם שפעם
מהבינה בשוה, אז היה העולם מתנהג תמיד ברחמים ולא היה שום רע ויצר הרע בעולם והיו בני אדם כמלאכי השרת, וממילא לא היה
שכר ועונש, אבל מאחר שעיקר הבריאה היתה שתהיה בחירה כמ"ש ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע,
ועי"ז יהיה שכר ועונש לכן מיעט את הירח שהיה אורה רחוק ממאצילה והדיון יהיה גובר בה והיצר הרע מתגדל ובני אדם לוחמים עמו
ועי"ז הם מעלים את הירח במעשיהם למעלה ומרבים את אורה.

עוד להבין סוד זה וכיצד הוא עניין אחד עם חטא אדם הראשון עיין עץ חיים שער לו.

^{מז} פסחים דף נ. (זכריה יד-ט) "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", אטו האידנא לאו אחד הוא? אמר רבי
אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות ואומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות ואומר ברוך דיין
האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. "ושמו אחד" מאי אחד? אטו האידנא לאו שמו אחד הוא? א"ר נחמן בר יצחק לא כעולם הזה

ככתיבתו אלא בכינוי שם אדני. וְלַעֲוֹלָם הָפָא נִכְתָּב וְנִקְרָא בְּיֹד ק"א'. מדוע אסור לנו להגות את השם הויה ככתבו נאמרו בזה הרבה פירושים¹. וראה שמות כ כא/כא² בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא

העולם הבא, העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד, נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י. סבר רבא למדרשה בפירקא, א"ל ההוא סבא לעלם כתיב.

רש"י – למידרשה בפירקא – קרייה דיו"ד ה"י דארבע אותיות דרשיה, וטעמיה התלויים בו:

בן יהוידע – שם עולם הזה נכתב ביו"ד ה"א ונקרא באל"ף דלת וכו'. נראה לי בס"ד טעם לזה, כי עתה מצוי השקר בעולם שהאדם מדבר בפיו מה שלא ראה בעיניו, וכן נמצא האדם שומע באזניו אזהרה מפי חכם ועושה מעשה בידי להפך. ולכך אין זוכים שיוציאו בפיהם האזכרה כפי מה שרואין בעיניהם בספר תורה, ואין שומעין באזניהם האזכרה כפי מה שכתבה היד בספר תורה, כי היד כתבה יו"ד ה"א, ואזניהם תשמע אל"ף דל"ת, וכן עיניהם רואה בספר תורה יו"ד ה"א, ובפיהם מוציאים אל"ף דל"ת. אבל לעתיד אשר שפת אמת תכון לעד ויתבטל השקר לגמרי, אז זוכים לקרות בפה את השם בתורה כפי מה שרואין כתוב לעיניהם, ושומעין את השם באזניהם כפי מה שכתבו בידיהם. ועוד נראה לי בס"ד לומר סימן אחר לזה כי עתה אין חצי אחרון של שם דומה לחצי הראשון, לכך לא ישתוו העינים עם הפה ולא האזנים עם הידים. אך לעתיד ישתוו חצי האחרון עם הראשון שיהי השם בסוד יהי"ה או גם זה ישתוו. וז"ש [משלי כ' י"ב] עין רואה ואזן שומעת ה' עשה גם שניהם, בהשוואה אחת: אמנם צריך להבין למה נקרא בשם אדני, והיה ראוי שיהא נקרא בשם אהי"ה, דרובו של שם שהוא אותיות היה יש בו. ונראה לי בס"ד מפני כי אותיות דאחר שם הויה, שהם דבוקים בשם, המה אותיות כוזב, שעולים מספר ט"ל, ועם מספר הויה המחובר בהם, המה עולים ס"ה, כמנין שם אדני, לכך נקרא בשם אדני. ובזה יובן בס"ד רמז הכתוב בישעיה מ"א וד', אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא. פירוש שם זה ראשון לכל השמות, אך אינו נקרא שם זה בפה אלא את אחרונים, רצונו לומר עם אותיות האחרונים אני הוא, כי את רצונו לומר עם, וז"ש [הושע י"א י'] אחרי ה' ילכו באריה ישאג, פירוש אימתי אחרי ה' ילכו שלא לקרות שם הויה ככתבו, אלא ילכו לצרפו עם אותיות שלאחריו הוא בזמן כאריה ישאג מכח חסרון התיקון. ועוד נראה לי בס"ד טעם קרוב לזה מה שנקרא בשם אדני, מפני דשם הויה יתמלא בארבע מילואים ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהם ט"ל אותיות. ובזה פרשתי בס"ד רמז הכתוב [שיר השירים ה' ב'] שראשי נמלא ט"ל, פירוש שם הויה שהוא ראשי נמלא ט"ל אותיות, ואם תצרף מספר שם הויה שעולה כ"ו עם אותיות המילואים שלו שהם ט"ל עולה מספר שם אדני לכך נקרא בשם אדני:

מ"ה ראה חיי אדם – חלק ראשון – כלל ה אות (כו) ההוגה השם באותיותיו, אין לו חלק לעוה"ב. דהיינו שקורא השם בנקודותיו כמו שהוא נקוד הי"ד בשבא והה"א בחולם והוא'ו בקמץ, (ול"נ מדלא אמר ההוגה השם בנקודותיו, ומדאמר באותיותיו, ר"ל שאומר השם בהברת האותיות כידוע ל"ת, והוא השם המפורש) או שאומר האותיות, ואפילו רק מקצתן, דהיינו יו"ד ה"א, אלא יאמר יו"ד קה ויו"י קה. ויקראנו כאילו כתוב שם אדני ובנקודות אדני, דהיינו האל"ף בחטף פת"ח, אבל לא בפת"ח לבד או בשב"א לבד, והד' בחולם והנו"ן בקמץ, וידגיש הי"ד שתהיה ניכרת יפה. רק בכונה יכוין לשם הויה.

מ"ט כמבואר בסנהדרין דף צ. – ואלו שאין להם חלק לעולם הבא: האומר אין תחיית המתים מן התורה ואין תורה מן השמים ואפיקורוס רבי עקיבא אומר אף הקורא בספרים החיצונים והלוחש על המכה ואומר כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אבא שאל אומר אף ההוגה את השם באותיותיו.

באר שבע – ההוגה את השם באותיותיו. לקמן בגמרא (קא, ב ד"ה ובלשון עגה) ובפ"ב דעבודה זרה (ז, ב ד"ה עלי) פירש רש"י שדורשו כמ"ב אותיות ועושה בו מה שהוא חפץ, אבל התוספות (בע"ז יח, א ד"ה הוגה) וכל המפרשים פירשו שהיה קורא בפירוש אותיות של שם המיוחד באותיות של שאר התיבות, וזה אין לעשות כדאמרין בפסחים סוף פרק אלו עוברין (ג, א) לא כשאני נכתב אני נקרא אני נכתב ב"ה ונקרא באל"ף דל"ת:

מרגליות הים – וכן הלוחש על המכה כצדוקי שכפרו בסגולות התורה לחיי עוה"ב והם חשבו שיעודי התורה הן בעוה"ז, ומכלל זה ההוגה את השם באותיותיו שאינו מודה בעוה"ב שאז נקרא כמו שנכתב ע' פסחים נ' ע"א, וע' בתפארת ישראל למהר"ל מפראג פט"ו: ... ע' תוס' ע"ז י"ח רע"א ד"ה הוגה השם פ' הקונ' שדורשו במ"ב אותיות ועושה בו מה שהוא חפץ, ורוב העולם מפרשים שהיה קורא בפירוש אותיות של שם המיוחד באותיות של שאר תיבות וזה אין לעשות כדאמר בפסחים (נ') לא כשאני נכתב אני נקרא כו'. וע' שו"ת הרדב"ז ח"ה סי' אלף ת"ח שהוגה את השם היינו שקורא אותיות השם כגון יו"ד ה"א כו' וכ"כ התוס' בסוכה ה', וע' דבש לפי מערכת ה"א אות כ"ג דלומר יו"ד ה"א אי וא"ו אי ה"א מותר כיון שהפסיק בין האותיות. וע' בס' נגיד ומצוה בשם האריז"ל ובס' עולם אחד מהגר"א פישל מסטריזוב (זולקוב) פ"ב, וע' שו"ת יכין ובוועז ח"א סי' קל"ה (נ"ד ע"ד) באריכות:

קובץ שיטות קמאי בשם יד רמה – אבא שאל אומר אף ההוגה את השם באותיותיו שקורא שם בן ארבע אותיות ככתבו דהיינו יו"ד ה"א וא"ו ה"א. ברם צריך את למידע דכי פליג ת"ק אדר' עקיבא ואדאבא שאל הני מילי לענין עונש דקסבר ת"ק דהקורא בספרים החיצונים והלוחש על המכה ואומר כל המחלה כו' וההוגה את השם באותיותיו לא נפיש עונש דידהו כולי האי אבל לענין איסורא כלהו ס"ל דאסירי:

קובץ שיטות קמאי בשם קונטרס הראיות לרי"ז – וכך י"ל נמי על מאי דתנן בסיפא (צ' ע"א) אבא שאל אומר אף ההוגה השם באותיותיו, דלא פליג תנא קמא עליה, דהא אמרינן בפרקא קמא דע"ז (י"ח ע"א) על ר' חנינא בן תרדיון שנתחייב בשריפה על שהיה הוגה השם באותיותיו, ומקשה התם מאבא שאל, למימרא דהלכה פסוקה היא, דלא פליג עליה ת"ק. א"נ י"ל דאפילו פליג עליה, נהי דפליג במה שאמר אין לו חלק לעולם הבא, אבל באסורא לא פליג עליה, והתם מאיסורא מקשה על מאי דעביד ר' חנינא בן תרדיון. ועיין מה שכתבתי בפ"ק דעבודה זרה:

¹ ראה מכתב מאלוהי ח"א עמ' 318 – ובדבר היחוד של שמו אחד, שם בגמ' (פסחים ג.), דבעוה"ז, לא כשם שאני נכתב אני נקרא ... אבל לעוה"ב אני נכתב ביו"ד ה"י ונקרא ביוד ה"י כו'. ביאור הדבר, דיש השגה ביחוד שמו, שהוא ית' הויה המיוחדת, ואם הנבראים יבחינו הויה של עצמם, הם יבחינו לעת"ל כי הויות (מציאותם) לא כלום היא לעומת הויתו ית', שהויותם בטלה להויותו, והיי' בחינת ההשגה של אפס זולתו, שגם היש הנברא הוא אין לגבי היש האמיתי, הבורא ית'. והשתא בשעת הסתר פניו (שכינתא בגלותא), שאנו מבחינים את היש דעוה"ז בבחי' מציאות גמורה, לא נוכל לדון בבטילות הויתנו להויותו, אלא נוכל להבחין בענין האדנות, שהוא אדונו ואנחנו עבדיו (דאף שהעבד הוא נמצא כשם שאדונו נמצא, מ"מ בטל הוא אליו מטעם שהאדון מושל בו).

אֵלֶיךָ וּבִרְכָתֶיךָ. נמצא שבהזכרת ה' אנו קוראים לו ית', ואסור לקרא למלך אל מקום מסוּנף. וזהו כל מקום אשר אזכיר ולא אמר תזכיר, כי רק פה קדוש של כהן בבית המקדש כשמוזכר את שם ה', הוא דבר ה' בפיו/כ, אבל סתם אדם המזכיר את שם ה' בפה פגום ומקום לא מקודש, נמצא קורא את הקב"ה למקום רע ונענש. ורבנו מבאר שהטעם כי בעולם הזה א"א שתהיה האמונה שלימה בתכלית, וְזֶהוּ מַחֲמַת פְּגִימַת הַלְבָנָה, שְׁנִמְשָׁךְ עַל יְדֵי פֶגֶם הָאֱמוּנָה כְּנֹזֵפֶר לְעֵיל. עַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר שִׁיְהִיָּה הַקְרִיאָה וְהַפְתִּיבָה אַחֲתָה, כִּי הַקְרִיאָה הִיא בְּפֶה בַחֲי' מַלְכוּת פֶּה, בַּחֲי' אֱמוּנָה, וְכִשְׁהָאֱמוּנָה מַלְכוּת פְּגוּמָה, אִזִּי הַדְּבָר פֶּה פְּגוּם. עַל כֵּן א"א שנקרא בפיו את שם הויה שהוא בַּחֲי' חֲמָה, כִּי מַעוֹלָם לֹא רָאֲתָה חֲמָה פְּגִימָתָה שֶׁל לְבָנָה (ר"ה כג:)²¹ הטעם הפשוט כי פגימתה הוא רק לעינינו, כיון שהצד הנסתר מאור החמה הוא חשוך ונדמה לנו כפגם. ורבנו מביא זאת כמשל לבאר ענין הנ"ל (ומוהרנ"ת מבאר: פְּרוּשׁ כִּי הַקְרִיאָה וְהַפְתִּיבָה הֵם בַּחֲנִינֵי תוֹרָה שֶׁבְּכָתֵב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵי ה' אֱלֹקִים, בַּחֲנִינֵי חֲמָה וּלְבָנָה. בַּחֲנִינֵי שֶׁמֶשׁ וּמִן ה' אֱלֹקִים. וּמַחֲמַת שֶׁהַלְבָנָה נִפְגַּמַת פַּעַם עַל יְדֵי פֶגֶם אֱמוּנָה שֶׁלֹּא שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵי לְבָנָה כְּנֹזֵפֶר, עַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר שִׁיְהִיָּה הַקְרִיאָה וְהַפְתִּיבָה פֶּאֱחָדָה, פְּדִי שֶׁלֹּא תִרְאֶה חֲמָה פְּגִימָתָה שֶׁל לְבָנָה. כִּי כִשְׁאֵנוּ קוֹרְאִים שֶׁם הוֹיָה, אֵנוּ קוֹרְאִים לוֹ ית', וְאֵם יִפְנֶה אֲלֵינוּ, וִירָאָה שְׁאֵנוּ אוֹמְרִים אֶת שְׁמוֹ בְּפֶה פְּגוּם, נִמְצָא גִרְמָנוּ לְבַחֲי' חֲמָה רוֹאֶה פְּגִימַת הַלְבָנָה. נִמְצָא שְׁאֵנוּ כְּחוּטָאִים בְּבֵית הַמֶּלֶךְ לִנְגֵד עֵינָיו, דְּבַר שֶׁמַּעוֹרֵר חֲרוֹן אָף. וְרָאָה פִּלְ"ח/י' שְׂבִיָּאָר שֶׁפֶגֶם הָאֱמוּנָה הִיא גְלוּת הַשְׂכִּינָה בַּחֲי' פֶּגֶם הַלְבָנָה ע"י יְנִיקַת הַחִיצוֹנִים, ע"כ עַד שֶׁנִּתְקַן אֶת הַמַּלְכוּת, אֱמוּנָה, לְבָנָה, וְנוֹצִיא אוֹתָהּ מִהַגְלוּת, אֲסוּר לָנוּ לִקְרֹא שֶׁם ה' כְּכַתְּבוֹ שֶׁהוּא בַּחֲי' חֲמָה, כִּי מַעוֹלָם לֹא רָאֵת וכו' ונ"ל כוונתו כלשון התורה כאן כדי שלא תראה חמה הלבנה.

טעם אחר ראה באוהב ישראל ואתחנן (ד"ה וצריך להבין טעם הדברים) – שביאר ששם הויה מהווה הכל ואם נקרא שם זה בפיו ניתן כח גם לקליפות ע"כ אנו קוראים אותו בשם אדנות וכו' מכוניעים את הקליפות.

²¹ על הפסוק שמות כ כא ... כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבֹא אֵלֶיךָ וּבִרְכָתֶיךָ: פְּרִש"י – אשר אתן לך רשות להזכיר שם המפורש שלי שם אבוא אליך וברכתך אשרה שכינתי עליך מכאן אתה למד שלא ניתן רשות להזכיר שם המפורש אלא במקום שהשכינה באה שם וזהו בית הבחירה שם ניתן רשות לכהנים להזכיר שם המפורש בנשיאת כפים לברך את העם:

רבנו בחיי (כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי. היה לו לומר תזכיר, כי בכל מקום שיזכיר אדם שמו של הקב"ה בבית התפילה או בשאר המקומות שם יתברך העובד:

²² כמבואר בצרור המור שם – ואמר אזכיר, ולא תזכיר. הרצון אצלי, כי הש"י הוא המזכיר את ה' ולא הכהן. כי אע"פ שהכהן היה מזכיר את ה' במקדש, השם היה מזכיר ומוריד שפע האותיות ונותנם בפיו של כהן גדול, ואז היה הכ"ג גומר ומזכיר, ולא באופן אחר. וז"ש בירושלמי, מאי בקול רם (דברים כז, יד), בקולו של רם, מלמד שהיה הקב"ה משתף שמו עם הכהנים (יר' סוטה ז, ב), כלומר שהיה משים הדברים בפיהם, כענין מה שאמר במשה והאלהים יענו בקול, ונותן הקול בפיו. וזה תמצא מפורש בתפלת יוה"כ, שאמר והכהנים והעם כשהיו שומעים את שם המפורש יוצא מפי כ"ג. לא אמר מוצא אלא יוצא, כאלו הוא מעצמו יצא בלי מוצא. ויותר ברור באומרו אף הוא היה מתכוין לגמור את ה' כנגד המברכים. לא אמר להזכיר או לומר את ה', אלא לגמור, כי ה' היה משים הדברים בפיו והוא היה גומר. כי השפע היה נשפע מהשם בפיו של כ"ג בהזכירו את השם, וכשהכהן רואה את הדברים בפיו היה גומר להוציא את ה'. ולכן אמר בכאן בכל מקום אשר אזכיר את שמי, כי אני הוא המזכיר את שמי ונותנו בפיו של כהן גדול לגמורו.

²³ ראש השנה דף כג: גמ' היינו לפני החמה היינו לצפונה, היינו לאחר החמה היינו לדרומה, אמר אביי פגימתה לפני החמה או לאחר החמה, אם אמר לפני החמה, לא אמר כלום, דא"ר יוחנן מאי דכתיב (איוב כה-ב) "המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו" מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה, ולא פגימתה של קשת פגימתה של לבנה, דחלשה דעתה פגימתה של קשת, דלא לימרו עובדי החמה ודף כד. גירי קא משדייא:

פרש"י – גירי קא משדייא. החמה הזאת חצים היא יורה להלחם בכופרין בה שהיורה בקשת נותן פגימת הקשת לצד פניו:

²⁴ צ"ע מה פירוש כדי שלא תראה, הרי א"א שתראה, כי מיד יתבטל הפגם כי יאיר מאור החמה.

ענין פרפראות לחכמה – ריש תורה ד' – וזהו (זכריה י"ב) ה' אחד ושמו זה בחינת אלקים מלכות וכו' אחד גמטריא אהבה היינו הן ה' שהוא רחמים הן שמו שהוא בחינת אלקים בחינת דין הכל לטובתך וכו'. לכאורה יש לדקדק, כי הלא רז"ל בפסחים נו"ן דרשו ה' אחד שלעתיד יהיה כולו הטוב והמטיב ושמו אחד, בעולם הזה נכתב ב"ה ונקרא בא"ד ולעתיד נקרא גם כן ב"ה, אך כשתבונן תראה כי הכל עולה בקנה אחד. על פי מה שפירש רבינו ז"ל במאמר וישב יעקב וכו', שמה שבעולם הזה נכתב ב"ה ונקרא בא"ד הוא מחמת שמעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה, ורוצה לומר כי השם הו"ה הוא בחינת חמה, ושם אלקים הוא בחינת לבנה, בבחינת (תהלים פ"ב) כי שמש ומגן ה' אלקים כמבואר שם. וכל זמן שהמלכות דקדושה בגלות, שאז הם יונקים מבחינת המלכות הנקרא אלקים, כמבואר במאמר זה (תורה ד') גם כן אות ב'. שזה בחינת פגימתה של לבנה, אז אי אפשר לקרותו יתברך גם בשם הו"ה שהוא בחינת חמה, כי מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה (וזה ענין חדש ונפלא שגילה בזה רבינו הק' ז"ל). ובוזה יתכן מאד התכת הכתוב (זכריה י"ד) והיה ה' למלך על כל הארץ, היינו לעתיד יתעלה המלכות מביניהם, ואז יתקיים (תהלים מ"ז) כי מלך כל הארץ אלקים כמבואר כאן אות ב', אז יתייחד שם הויה עם השם אלקים, שזה בחינת ביום ההוא יהיה ה' אחד, ודרשו רז"ל שלעתיד כולו הטוב והמטיב, שזה בחינת ה' אחד ושמו אחד, כמו שפירש רבינו ז"ל. ומחמת זה בעצמו יהיה נקרא לעתיד בשם הו"ה, כי יתמלא פגימת הלבנה, היינו שיהיה השם אלקים שהוא בחינת מלכות בשלימות, שזה בחינת מה שדרשו ז"ל ושמו אחד שיהא נקרא גם כן בשם הו"ה היינו כנ"ל:

אָבֵל לַעֲתִיד שיתבטל היצר הרע, ותמלא הארץ דעה, והאמונה תהיה שלימה, **יִתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְבָנָה**. **וְאִזְיִי הָיְיָ ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד** (זכריה יד)^{נח}, **וַיְהִי הַפְּתִיבָה וְהִקְרִיבָה אֶחָד בְּשֵׁם יו"ד ה"א פְּנֹפֶר לְעִיל עפ"י פסחים נ.**

נִמְצָא שֶׁכָּל מֶה שֶׁהָאָדָם זֹכֵחַ לְאִמּוּנָה יִתְרָה, כִּי נִתְקַרֵּב וְנִתְיַחַד עַל יְדוֹ יַחְדוֹ יוֹתֵר שֶׁל בְּחִינַת הו"ה לְשֵׁם אֱלֹקִים, וְנִכְלָלִים יַחַד, כְּמוֹ שִׁיְהִיָּה לַעֲתִיד. עיין תורה נד שהויה אלקים הוא שם מלא^{טו}, ועיין בזה תורה ד' כשיודעים שאין חילוק בין אלקים להויה הוא מעין עוה"ב. כי אל פירושו כח ואלקים הן רבוי הכוחות ועיקר הדעת הוא הידיעה שכולן הן מכוחו ית' האחד הפשוט. ועיין תורה ב' תנינא^{טז} שבשבת מתגלה האחדות הפשוט שפעול את כל הפעולות המשתנות.

וַיַּעֲקֹב הוּא בְּחִינַת שְׁמִשׁ/נח כמבואר בתורה א"י^{טז} **שְׁהוּא בְּחִינַת הו"ה**, מדת הרחמים. **וַיַּצְחָק הוּא בְּחִינַת אֱלֹקִים/טו** מדת הגבורה **בְּחִינַת לְבָנָה** (אע"פ שלבנה בחי' מלכות אבל עיקר בניין המלכות מהגבורות). ונראה כיון שיצחק מדתו גבורה, שבצד הקדושה היא מסירות נפש, דהיינו קו של ממטה למעלה, שהוא מדת הנוקבא, שהיא דעת קלה^{טז}, ביחס לקו שממעלה למטה שהוא בחי' תפארת יעקב שמדתו אמת.

^{נח} זכריה פרק יד' (ט) וְהָיָה יְדוּד לְמִלָּךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִי יְדוּד אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד:

רש"י (ט) יהיה ה' אחד – שכל העכו"ם יעזבו את אלהיהם נמצא שאין עמו אל נכר. ושמו אחד – שיהא שמו נזכר בפי כולם:

מַלְבִּי"ם (ט) והיה ה' למלך על כל הארץ – זה נמשל המים שכל העולם יכירו מלכות ה' ואחדותו, כי עד עתה היו אומות שלא האמינו באחדות והיו אומרים שיש שני התחלות או יותר, ואז יהיה ה' אחד – והיו אומות שהודו באחדות ה' אבל היו משתפים לו שתופים בהנהגה או בשמו וזכרו ואצילותו וכדומה, ואז יהיה גם שמו אחד – כי יאמינו כולם באחדות אמתית ובהשגחתו והנהגתו המיוחדת ובמלכותו, וגם שלעתידי יקרא שם הו" ככתיבתו, כי הכנויים הם לפי חלוקי ההנהגות משפט וחסד ורחמים וכדומה, ולעתידי יהיה הנהגה אחת פשוטה:

ועיין גם רד"ק שם.

^{טו} **ועיין שערי צדק** – לפיכך יש לך להבין בכל מקום שתמצא בתורה י"י אלהים הוא שם מלא, וכל הדברים הנמצאים באותה פרשה שמוכיח שם מלא, הם באים בכל התנאים של מדת הדין ומדת הרחמים, כמו שתמצא בברית אדם הראשון ובדינו ובגירושיו ובאותם העניינים, ואם כן בכל מקום שאתה מוצא בתורה י"י אלהים יש לך להתבונן כי מדת הרחמים מתלבשים עם מדת הדין, וכל אחד מן המדות הוא פועל בשלימות, הן לדין הן לרחמים, והתבונן עיקר זה מאד ושמו אותו תמיד: עכ"ל

^{טז} **תורה ב' תנינא** אות ו' ועל ידי זה שמשמשיך קדשה של שבת לששת ימי החל, על ידי זה נתגלה האחדות הפשוט יתברך. כי בששת ימי החל הם פעולות משתנות, שכל יום נברא פעלה משנה, וזה כנגד השכל האנושי, להבין זאת בשכל האנושי, שפעולות משתנות יהיו נמשכין מאחד הפשוט יתברך ויתעלה, כי בשכל האנושי אי אפשר להבין זאת. רק על ידי שבת שאנו זוכין, שנתן לנו השם יתברך מתנה גדולה, כמו שאמרנו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת י'): 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה', על ידי זה נתגלה אחדות הפשוט. כי שבת מורה על אמונת היחיד, שאנו מאמינים, שכל הפעולות משתנות נמשכין מאחד הפשוט יתברך, שברא כלם בששת ימי החל ושבת בשבת. נמצא שעל ידי שבת נתגלה אחדות הפשוט יתברך. והתגלות אחדות הפשוט זאת הבחינה יקרה מאד אפילו אצלנו יתברך.

^{נח} **בראשית רבה** סח' י' – ויפגע במקום (בראשית כח, יא), בקש לעבר נעשה העולם כלו כמין בותל לפניו. (בראשית כח, יא): כי בא השמש, רבנן אמרי כיבא השמש, ... רבי פינחס בשם רבי חנין דצפורין אמר שמע קולן של מלאכי השרת אומרים בא השמש בא השמש, אתא שמשא, אתא שמשא. בשעה שאמר יוסף (בראשית לו, ט) והנה השמש והירח, אמר יעקב מי גלה לו ששמי שמש.

^{טז} **תורה א'** – כי האיש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל של כל דבר ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר כדי שיאיר לו השכל... להתקרב להשם יתברך כי השכל הוא אור גדול ומאיר לו בכל דרכיו כמו שכתוב בקהלת פרק ב' "חכמת אדם תאיר פניו" וזה בחינת יעקב... וזה בחינת שמש כי השכל הוא מאיר לו בכל דרכיו כמו השמש

^{טז} **עיין תורה עד לשון מוהרנ"ת** – וזה בחינת "שמש ומגן ה' אלקים", ה' אלקים, זה בחינת רחמים ודין, בחינת יעקב ויצחק, שהם בחינת שמש ומגן. וזה בחינת (ישעיה ל' כו) "והיה אור הלבנה כאור החמה", כי הלבנה היא בחינת יצחק, והחמה היא בחינת יעקב. וצריך להמתיק הדין של יצחק, שהוא בחינת לבנה, על ידי בחינת שמש, שהוא בחינת יעקב, עד שיהיה אור הלבנה כאור החמה. ואז נעשה מצדק צדקה, בחינת שמש צדקה ומרפא: כי כשהמלכות בבחינת דין, נקראת צדק. וכשממתיקין אותה, על ידי בחינת יעקב, אזי היא בבחינת צדקה, בחינת שמש צדקה, שהוא בחינת דבור בדעה, בחינת "אני ה' המדבר בצדקה ורב להושיע". כי הנפש שהיה מקדם בבחינת דין, בבחינת צדק, בבחינת מחזין דקטנות, בחינת דבור בלא דעה. כשעולה מצדק לצדקה, והו המתקנה וישועתה, בחינת "מדבר בצדקה ורב להושיע" וכנ"ל.

^{טז} **עיין תורה עד** שם מבאר שיעקב בחי' דבור בדעה ויצחק דבור בלא דעה. זה לשונו שם – כי יצחק הוא בחינת אלקים, כמו שכתוב (בראשית כ"א): "יצחק עשה לי אלקים". והוא בא מבחינת שרה, מדת מלכות, כמו שפרש רש"י (שם י"ז, ו) והוא מגמרא בברכות י"ג: "ששרה על כל העולם, ודינא דמלכותא דינא" (גטין י'). והמלכות נקרא צדק, כמו שכתוב (תקוני זהר דף י"ז): "צדק מלכותא קדישא", "ומלכי צדק מלך שלם" (בראשית י"ד). וזה בחינת קטנות. והוא בחינת "ותקניו" עיניו מראות" (שם כ"ז, ו) והוא בחינת חשך. "ולחשך קרא לילה" (שם א), והוא בחינת נפש, כמו שכתוב (ישעיה כ"ו): "נפשי איתך בלילה" (ב). וצריך כל אדם, לילך מקטנות לגדלות, וכשכא לגדלות, הוא בחינת (בראשית ג): "ותפקחנה עיני שניהם", ופרש רש"י: "על שם החכמה נאמר". וזה מה שאמר הכתוב (שם א): "וירא אלקים את האור כי טוב", ואין טוב אלא תורה (ברכות ח): **ושני בחינות אלו, הן בחינות 'הושענא רבא' ושמחת תורה.** שהן בחינות יצחק ויעקב. כי 'הושענא רבא', הוא בחינת דבור בלא דעה. והוא בחינת ערבה, כי 'ערבה דומה לשפתיים' (תנחומא פרשת אמר, זהר צו ל"ב, פינחס רנ"ו), כדאיתא בזהר הקדוש (קדושים דף פ"ה): 'אית מאן דלעי באורייתא ומגמגם בה בגמגומא דלא ידע, כל מלה ומלה סלקא לעילא, וקדשא

ועל פי הנ"ל חוזר רבנו לבאר את שני הפסוקים של ריש פרשת וישב שבהם פתח את התורה (א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוֵרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן; (ב) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף וְגו' כשחזר יעקב אבינו מחזן אחרי שעמד עשרים שנה בניסיון הנורא של קליפת לבן הארמי, ואחרי שנלחם ונצח את שרו של עשו, וזכה למדרגת ישראל, ויבא יעקב שלם עיר שכם והתיישב שם, ואחרי המעשה עם דינה עבר לגור בעיר חברון, היא ארץ מגורי אביו יצחק. ומבאר רבנו שע"ז נעשה בחי' השם שלם שנתחברו יעקב ויצחק, הויה אלקים, חמה ולבנה/ס"ב, שלימות האמונה.

וְזֶהוּ "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוֵרֵי אָבִיו" דִּהְיוּ שְׁנֵי יוֹשְׁבֵי בְּחִינַת יַעֲקֹב בְּבְחִינַת יִצְחָק בְּחִינַת מַה שֶּׁאִמְרוּ הָעָם כְּשָׂרָאוּ אֶת הַמּוֹפֵת שֶׁעָשָׂה אֵלֵיהֶם בְּהַר הַכְּרֵמֶל "ה' הוּא הָאֱלֹקִים" (מלכים-א יח/ס"ג) הוּא בַּעַל הַכּוֹחוֹת כּוֹלֵם וְלֹא הָאֱלִילִים. דִּהְיוּ שֶׁהִתְבָּרַר לָהֶם שֶׁכָּל הַפְּעוּלוֹת הַמִּשְׁתַּנּוֹת הַנִּפְעָלוֹת ע"י אֱלֹקִים, הֵן מִכַּח אֶחָד הַפְּשׁוּט שֶׁל ה' ית'. דִּהְיוּ שְׁנֵי יוֹשְׁבֵי ה' עִם אֱלֹקִים, וּמִתְגַּלָּה הַפְּעוּל בְּנִפְעָל, בְּחִי' חֲמָה וּלְבָנָה דִּהְיוּ שְׁמִתְגַּלָּה כָּל אֶחָד הַחֲמָה בְּלִבָּנָה. וְאִזִּי הַלְּבָנָה מֵאִירָה בְּמִלּוּאָה, כְּאוֹר הַחֲמָה. שׁוֹה נַעֲשֶׂה ע"י שֶׁהַחֲמָה בְּחִי' אִסְפַּקְלָרִיא הַמֵּאִירָה דִּהְיוּ שֶׁאֵין לָהּ מַעֲצָמָה כְּלוּם וְע"ז נִשְׁקָף מִמֶּנָּה כָּל אֹר הַחֲמָה, וְהַלְּבָנָה הִיא בְּחִי' כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל דְּכָךְ גַּם הֵם זֻכִּים לְדַעַת, דִּהְיוּ אֹר הַחֲמָה, אֹר הוּיָה שְׁמֵאִיר בָּהֶם בְּשִׁלְיֻמוֹת כְּשֶׁהֵם בְּשִׁפְלוֹת וְעֵנוּה, וּמִבְטָלִים יְשׁוּת וְגִאוֹת עֲצָמָם. וְזֶה רִמּוּז בְּהַמְשָׁךְ הַפְּסוּק הַנ"ל "בְּאֶרֶץ כְּנָעַן" (כְּמוֹ שֶׁמִּבְאֵר מוֹהֲרַנ"ת וְזֶהוּ בִּיאֹר הַמְשָׁךְ הַפְּסוּק הַנ"ל "בְּאֶרֶץ כְּנָעַן" לְשׁוֹן הַכְּנָעָה וְשִׁפְלוֹת כִּי זֶה זֻכִּין עַל יְדֵי שִׁפְלוֹת שֶׁעַל יְדֵי זֶה זֻכִּין לְאִמּוּנָה וְכו' כְּנ"ל. וְאוֹמֵר מוֹהֲרַנ"ת כִּךְ נִרְאָה לִי).

וְזֶהוּ הַמְשָׁךְ הַפְּסוּק הַנ"ל בְּרִישׁ פְּרַשְׁת וַיֵּשֶׁב "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף". נִרְאָה כּוּוֹנֵת רַבְּנוּ שֶׁע"י וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוֵרֵי אָבִיו דִּהְיוּ שְׁנֵי יוֹשְׁבֵי חֲמָה וּלְבָנָה, יְחִיד הוּיָה אֱלֹקִים, בְּחִי' ה' הוּא הָאֱלֹקִים, זֻכִּים לְאֶרֶץ כְּנָעַן בְּחִי' שִׁפְלוֹת, וְזֶה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף, דִּהְיוּ שֶׁע"י יַקֵּב זֻכִּים לְיוֹסֵף, כִּי יוֹסֵף זֶה בְּחִינַת תּוֹסֶפֶת שְׁבֵת/ס"ד, כִּי עַל יְדֵי שְׁבֵת שְׁזֻכִּים ע"י בְּחִי' יַעֲקֹב זֻכִּין לְשִׁפְלוֹת, דִּהְיוּ תּוֹסֶפֶת שְׁבֵת/ס"ה, וְעַל יְדֵי זֶה זֻכִּין לְאִמּוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְּבָנָה וְנִתְיַחַד הוּיָה עִם אֱלֹקִים, בְּחִינַת יַעֲקֹב וְיִצְחָק כְּנִזְכָּר לְעִיל. נִמְצָא שׁוֹיֵשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוֵרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף. דִּהְיוּ שֶׁהִיבּוֹר יַעֲקֹב וְיִצְחָק הֵם תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף.

עתה חוזר לבאר את הפסוק השני שבו פתח את התורה

וְזֶהוּ: "רִגְלֵי עֲמֻדָה בְּמִישׁוֹר" (תהילים כו/ס"ו), רַגְלֵי בְּחִי' אִמּוּנָה כְּנ"ל, וְדוֹד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר כְּשׁוֹזְכִין לְאִמּוּנָה יִשְׁרָה בְּשִׁלְמוֹת בְּלִי שׁוּם עֲרֻבּוֹב, גַּם "בְּמִקְהֵלִים אֲבָרָךְ ה'" כִּי אִזִּי אוֹכֵל לְבָרְךְ וְלֹהֲזִפִּיר שֵׁם הוּיָה, כִּי אִזִּי יִתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְּבָנָה וְיִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד. וְיִהְיֶה הַפְּתִיבָה וְהִקְרִיאָה אַחַת, וְנִזְכָּה לְבָרְכּוֹ בְּמִקְהֵלִים בְּשֵׁם הוּיָה בְּרוּךְ הוּא בְּחִינַת "בְּמִקְהֵלִים אֲבָרָךְ ה'"

כִּיִּךְ הוּא חֲדֵי בְּהֵאֵי מִלָּה, וְקִבִּיל לָהּ וְנָטַע לָהּ סִחְרָנִין דְּהֵאֵי נִחְלָא, וְאִתְעַבְדוּ מֵאֲנֹן מִלִּין אֵילָנִין רַבְרָבִין, וְאִקְרִין עֲרָבִי נִחְלָא: וְשִׁמְחַת תּוֹרָה, הוּא בְּחִינַת דְּבוֹר בְּדַעַת. וְהוּא הַחִיּוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֹהַר (שֵׁם): וְכֵאֵין אֲנִין דִּידְעֵי אוֹרְחוֹי דְּאוֹרִיָּתָא וּמִשְׁתַּדְּלִי בָּהּ בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר, דְּאֲנֹן נָטַעִין אֵילָנָא דְּחִיָּין לְעֵלָא דְּכֵלָא אֶסְתָּא וְכו'. וְזֶה שְׁכָתוֹב (מִלְּאֵבִי ג'): "שִׁמְשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֵיהָ", כִּי שִׁמְשׁ הוּא בְּחִינַת יַעֲקֹב. שְׁהוּא בְּחִינַת דְּבוֹר בְּדַעַת, וְהוּא בְּחִינַת אֵילָנָא דְּאֶסְתָּא. וְזֶה מֵאֲמַר הַכְּתוּב (תהילים פ"ד): "שִׁמְשׁ וּמִגֵּן ה' אֱלֹקִים" (ג'). כִּי בְּחִינַת יִצְחָק וְיַעֲקֹב, הֵם בְּחִינַת דִּין וְרַחֲמִים. וְזֶה פְּרוּשׁ (יִשְׁעִיָּה ל'): "וְיִהְיֶה אֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחֲמָה", כִּי הַלְּבָנָה הוּא בְּחִינַת יִצְחָק (ד'). וְהַחֲמָה הוּא בְּחִינַת יַעֲקֹב (ה):

ס"ב וַיֵּצֵא בִּיּוֹן שְׁנַעֲשָׂה כֹזֶה חִיבוֹר שְׁלֵם בְּמִדְרַגָּה כֹזֶה נִפְלְאָה מְדוּעַ נִקְרָא יַעֲקֹב וְלֹא יִשְׂרָאֵל.

ס"ג **מַלְכִּים א' פֶּרֶק יח' (לו)** וְיִהְיֶה בְּעֵלוֹת הַמִּנְחָה וְיִגֹּשׁ אֵלֵיהֶם הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר יְדוֹד אֱלֹהֵי אֲבִרְקָה יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל הַיּוֹם יִדְעֶה כִּי אֵתָה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וְאֵין עֲבָדְךָ (וּבְדַבְרִיךְ) וּבְדְבָרְךָ עֲשִׂיתִי אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: (לו) עֲנִי יְדוֹד עֲנִי יְדִידְעוּ הָעָם הַיּוֹם כִּי אֵתָה יְדוֹד הָאֱלֹהִים וְאֵתָה הַסִּבָּת אֶת לִבִּם אֲחֵרִיתִי: (לח) וְתַפֵּל אֶשׁ יְדוֹד וְתֹאכֵל אֶת הָעֵלֶה וְאֶת הָעֵצִים וְאֶת הָאֲבָנִים וְאֶת הָעֶפֶר וְאֶת הַמֵּיִם אֲשֶׁר בְּתַעֲלָה לְחִכָּה: (לט) וַיֵּרָא כָּל הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ יְדוֹד הוּא הָאֱלֹהִים יְדוֹד הוּא הָאֱלֹהִים:

מַלְכִּים ב' – הַשְּׁאֵלוֹת: לָמָּה כָּפְלוּ ה' הוּא הָאֱלֹהִים: (לט) וַיֹּאמְרוּ ה' – וְכו' הַמֵּאֲמַר הַרְאֵשׁוֹן מִשְׁפֵּט מַחֲיִיב שֶׁה' הוּא הָאֱלֹהִים – שׁוֹה נִודַע לָהֶם מִן יְרִידַת הָאֵשׁ, וְהֵב' כְּחוֹ מִשְׁפֵּט שׁוֹלֵל שֶׁרָק ה' הוּא הָאֱלֹהִים – לֹא זֹלָתוֹ, וְזֶה נִודַע לָהֶם מִמָּה שֶׁרָאוּ כִּי הַבְּעֵלִים אֱלִילִים:

ס"ד **יוֹסֵף לְשׁוֹן תּוֹסֶפֶת אֲבֵל צ"ע** מְדוּעַ דּוּוּקָא שְׁבֵת. וְאוּלַּי כִּי יוֹסֵף בְּחִי' תּוֹסֶפֶת קְדוּשָׁה וְשְׁבֵת הִיא עֵיקַר הַקְּדוּשָׁה.

ס"ה **הַבִּיאֹר כֵּאֵן** מֵאֵד קֶשֶׁה לְהַבְנִיָּה, וּכְתַבְתִּי בְּרוּחַק אִפְשָׁרוֹת אַחַת.

ס"ו **תְּהִילִים פֶּרֶק כו (ט)** אֵל תִּתְּסֵף עִם חֲטָאִים נִפְשִׁי וְעִם אֲנָשִׁי דְּמִים חֲטָאִי: (י) אֲשֶׁר בִּידֵיהֶם זְמָה וַיִּמְנֶם מִלְּאָה שְׁחָד: (יא) וְאֵין בְּתִמִּי אֶלְךָ פְּדִנִי וְחֲנִנִי: (יב) רִגְלֵי עֲמֻדָה בְּמִישׁוֹר בְּמִקְהֵלִים אֲבָרָךְ יְדוֹד:

רוֹמְמוֹת אֵל לֹאֲלִשְׁךְ – אֵךְ לֹמֵר שֶׁמָּא לְמַדְתִּי מִמַּעֲשֵׂיהֶם לַעֲשׂוֹת כֵּן גַּם אֲנִי זֶה אֵינִי צָרִיךְ כִּי הֵלֵא רִגְלֵי עֲמֻדָה בְּמִישׁוֹר, כִּי רִגְלֵי חֲסִידִיו שִׁמְרָה, וְעַל כֵּן בְּמִקְוֶה ב' מִקְהֵלִים, כְּאִשֶּׁר יַעֲשֶׂה ית' סְעוּדָה לְצִדִּיקִים שִׁיחִיו אוֹ ב' מִקְהֵלִים פְּמִלִּיא שֶׁל מַעֲלָה שְׁעֵמוֹ ית' וְהַצִּדִּיקִים אוֹכְהָ שֶׁאֲבָרְךָ ה' שִׁינְתָּן לִי כּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה וְאֵין אֲבָרְךָ:

פְּנֹזֶכֶר לְעִיל. וְעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ שְׁפַע טוֹבָה וּבִרְכָּה פֶּנִּי ל: נמצא ביאור הפסוק שדוד המלך אומר על אף כל הנסיונות התגברות היצה"ר^{טו} ורדיפות^{טז} ובזיונות שעברו עלי משחר ילדותי^{טז} לא נפלתי מהאמונה השלימה בתכלית^{טז}, ועל כן יכול אני לקרא בציבור את שם ה' ככתיבתו.

וְזֶהוּ בְּחִינַת נֵר חֲנֻכָּה שְׂמֵדִלִיקִים בְּשֶׁמֶן זֵית. כִּי שְׁמֵן הוּא בָחִי שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ/ע"א, בְּחִינַת חֲכָמָה/ע"ב בְּחִינַת עֵינַיִם כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (בְּרַאשִׁית ג')/ע"ג "וַתִּפְקְחָה עֵינָיו שְׁנֵיהֶם", וּפֶרֶשׁ רַשִׁי עַל שֵׁם

^{טו} ראה שער הגלגולים הק' ז' – דע, כי דוד המלך ע"ה, היתה נפשו גבוהה עד מאוד, אמנם ע"י חטאו של אדה"ר הקדום, מאז ירדה אל עמקי הקליפות בסטרא דנוקבא של הקליפה, וכאשר נולד דוד, היה פעם א' שיצא מן הקליפות, ולכן לא התחיל תקונו אלא מבחי' העשיה.

עוד שם הקדמה כז – גם דע, כי האיש הזה מחדש שבא עתה בגלגול בפעם א', יש לו טורח גדול להכניע יצרו, אע"פ שנשמתו תהיה גבוהה מאד, לפי שזה הוא התחלת הזדככו מן הקליפות, כי אפילו בהיותו בבחי' צלם, היה מעורב בקליפתו כנו'. גם לטעם הנזכר, מוכרח הוא שהאיש הזה יהיה עצב מאד כל ימיו, ודואג בקרבו תמיד ללא סבה, אבל הסבה האמיתית הוא, כי הקליפות מהם המשכת העצבון כנודע. וז"ס טעם מספיק אל דוד המלך ע"ה, ידידו יתברך ומצינו בו שהיה יצרו מתגבר עליו בבת שבע ובאביגיל, והוא פלא גדול, אלא הטעם מובן עם הנזכר, כי אז היתה התחלת יציאתו מעמקי הקליפות. ובוה תבין כמה פסוקים שהיה אומר דוד המלך ע"ה על עצמו, טבעתי ביון מצולה וכו', וכיוצא, ודע כי לטעם הנזכר, אין עונות האיש הזה החדש נחשבים לפניו יתברך כשאר בני אדם, לפי שעדיין הוא נתון בין הקליפות, וטרחו גדול לצאת מתוכם. וז"ס ארז"ל אלמלא אתה דוד והוא שאול, הייתי מאבד כמה דוד מפני שאול, והבן זה מאד:

עוד שם הקדמה לח – וכדי שתבין זה, אודיעך פסוק עד אשר שלט האדם באדם לרע לו, כי האדם הוא אדם בליעל, והם החיצונים, ושולטים באדם הקדוש, בנשמות הקדושות, מחמת עון אדם וקין והבל בניו, שעירבו טוב ברע. וכפי גדלות הנשמה הקדושה, כן גדלות הרע שלה, כי כפי האבר שנאחזת בקדושה, כן תתערב באבר שכנגדו בטומאה. וז"ס כל הגדול מחבירו, יצרו גדול ממנו. וזה ג"כ היה ענין דוד הע"ה, שהיתה נשמה גדולה, ובפגם אדם נתערבה ברע גדול מאד בעמקי הקליפות, ולכן יצא אדמוני, ועשה ענין דבת שבע ואביגיל, ולא נחשב לו כלום, והטעם הוא, כפי שאז היתה הפעם הא' שיצא מעמקי הקליפות, ובא משותף עם רע גדול מאד, ואינו מן התימא אם יעשה מה שעשה ובפרט כי הקב"ה הניחו ביד יצרו להרבות שכרו. וז"ס מ"ש ז"ל אלמלא אתה שאול, והוא דוד, הייתי מאבד כמה דוד מפני שאול, וזה דבר תימא, כי הצור תמים פעלו. אלא הענין הוא כנזכר, כי אם הנשמה גדולה מאד, ובפרט אם אז יוצאת מעמקי הקליפות, הקב"ה מניחו ביד יצה"ר, להרבות שכרו, לראותו שנשמתו גדולה, ולא יוכל הרע עמו. ולכן אפילו שיעשה איזה דבר אשר לא טוב, לא אשם בזה.

^{טז} שרדף אותו שאול להרגו, ועי"ז נרצחו אביו ואמו ואחיו ע"י מלך מואב (במדבר רבה יד א')

^{טז} כידוע שאביו ואחיו החזיקוהו לממזר והרחיקוהו מהבית להיות רועה צאן במדבר (ילקוט המכירי תהלים קיח כח). וגם אח"כ דואג האדומי ראש הסנהדרין הטיל ספק ביהדותו ואם מותר לבא בקהל כיון שבא מרות המאוניה (יבמות עו). ועד סוף ימיו ביוזוהו על חטא בת שבע.

ר' ראה לקוטי הלכות יו"ד הלכות גלוה הלכה ג אות ח' – כל המלחמות וכל הנסיונות שיש להאדם בעבודת השם יתברך, אי אפשר לנצח שום מלחמה ולעמוד בנסיון כי אם על ידי האמונה הקדושה, כמו שכתוב שם בתקונים: וידוד כד הוה אעל בקרבא לא איתרחיץ אלא בה (וידוד פאשר היה יוצא למלחמה – בטח רק בה). כמו שכתוב (תהלים כז, ג): "אם תחנה עלי מחנה וכו' אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח", הינו שערך בטחונו ותקוהו היה באמונה שנקראת "זאת" פנ"ל, דהינו שהיה יודע שהוא חזק בהאמונה בהשם יתברך, ועל כן הוא חזק שבדאי יעמוד נגד כל המלחמות והמלחמות של היצר הרע והסטרא אחרא, כי בודאי יוכל לנצחם ולשברם מאחר שיש לו אמונה חזקה בהשם יתברך שנקרא "זאת" פנ"ל, בחינת (תהלים כז, ג): "בזאת אני בוטח" – "בזאת דיקא, הינו בהאמונה, פנ"ל.

ע"א ראה סוף תורה נד – זאת התורה נאמרה בשבת חנכה. ואחר שאמר התורה הזאת אמר: אני אמרתי עתה, איך מדליקין נר חנכה, בחינת: לאמשכא משח רבות קדשא ולאדלקא בוצינא (וזה בראשית ל"א ויקרא ז' שמני ל"ז אמר פ"ח ק"ד בהעלותך קנ"ד), "שמן משחת קדש" (שמות ל), שהוא הדעת פידוע. הינו בחינת הגדלת הדעת הנ"ל שהוא בחינת זכרון הנ"ל, ולא באר יותר:

ועיין תורה קעז – ויאמר ה' סלחתי בדברך, כי דבר הוא ראשי תבות "דשנת בשמן ראשי" פנ"ל, שהיא בחינת שלמות המזון, ושם בחינת (שמות ל): "שמן משחת קדש" בחינת (תהלים קל"ג) "בשמן הטוב על הראש" פידוע. וזה: ויאמר ה' סלחתי בדברך" שהוא ראשי תבות "בוס" פנ"ל וזהו: "סלחתי בדברך", שהסליחה בדברך דיקא. כפי בחינת "דשנת בשמן ראשי" שאתה זוכה, הינו כפי המזון שזוכה הצדיק האמת על ידי שתית היין, כמו כן זוכה לסליחות עיונות,

ע"ב ראה ברכות דף נז. הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה, שנאמר (שמות כז-כ) "ויקחו אליך שמן זית זך". עכ"ל. והמשך הפסוק כתיב למאור.

ראה ביאור מתיבתא שם הערה מ. 'מאור תורה' היינו כח זכרון חזק, שלא ישכח תלמודו. והטעם ששמן זית הוא רמו לענין זה, יבואר על פי דברי הגמרא בהוריות (יג) שהרגיל בשמן זית הוא אחד מהדברים המשיבים את הלימוד, ועוד אמרו שם שכשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה (פירוש, מחזיר את הלימוד שנשתכח ממנו כבר שבעים שנה (רש"י שם ד"ה משיב)). וכיון ששמן זית מועיל לזכרון, לכן ראיית שמן זית בחלום היא סימן לכך שיזכור תלמודו, ויאיר במאור תורה. תורה תמימה (במדבר ו כה הערה קמו).

ובהערה מא. בפסוק זה לא מבואר אלא שבמנורה היו מדליקים בשמן זית, ומכל מקום יש בכך רמז שיצפה לתורה, כיון שהמנורה שבמשכן (ובבית המקדש) היא רמו לתורה (וכמו שאמרו בבבא בתרא (כה:) הרוצה שיחכים ידרים, וסימנך, מנורה בדרום), ולכן שמן זית שבו היו מדליקים במנורה, הוא רמו לתורה. מי השלח (ד"ה יצפה).

ע"ג בראשית פרק ג' (ו) ויתרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל: (ז) ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירמם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת:

הַחֲכָמָה נֶאֱמַר. וְעַל יְדֵי עֵינֵי הַחֲכָמָה זֹכֵכִין לְרֹאוֹת שְׁפָלוּתוֹ. וְעַל יְדֵי זֶה זֹכֵכִין לְאַמוּנָה שְׁלֵמָה כִּנ"ל.

וְזֶהוּ שְׂשִׁיעוֹר נֵר חֲנֻכָּה עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק (שבת כג:)/ע"ד ומבאר רבנו רגל זה בחינת אמונה כנ"ל וצריך להשיג על עצמו בעיני שכלו עד שיברר את האמונה שהוא בחינת רגל מן השוק שהוא מקומות החיצונים בחינת פפירות, כי רשות היחיד בחי' אמונה באחד, ורשות הרבים/ע"ד בחי' עבודה זרה שמאמין באילים רבים. **כִּי עַל יְדֵי בְּחִינַת שְׁמֹן שֶׁל נֵר חֲנֻכָּה** שהוא בחי' שמן משחת קדש דהיינו חכמה/ש"י, **בְּחִינַת שְׁכָל, זֹכָה לְרֹאוֹת שְׁפָלוּתוֹ, כִּנ"ל ע"י** שמשגיח ונזהר מגדלות בעינא פקחא היא עיני השכל, **וְעַל יְדֵי זֶה זֹכֵכִין לְאַמוּנָה שְׁלֵמָה** ולתקן פגם מיעוט הלבנה וההסתרה והכפירות שנגרם ע"י/ז"י **כִּנְזָכָר לְעִיל:**

נמצא שע"י הדלקת נר חנוכה בשמן זין והסתכלות על הנרות, זוכה לעיני השכל להשיג על עצמו שלא יכנס בלבו שום שמץ של ישות וגסות-רוח וגדלות, וע"י זוכה לראות שפלותו וקרבת ה' וע"י זוכה לאמונה.

עד כאן ביאור חברותא לתורה וישב יעקב בארץ מגורי אביו

פרש"י – (ז) ותפקחנה וגו' – לענין החכמה דבר הכתוב ולא לענין ראייה ממש וסוף המקרא מוכיח:

עד שבת דף כא: וכבתה אין זקוק לה ורמיניהו מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק מאי לאו דאי כבתה הדר מדליק לה לא דאי לא אדליק מדליק וא"נ לשיעורה: עד שתכלה רגל מן השוק ועד כמה אמר ר' חנה אמר ר' יוחנן עד דכליא ריגלא דתרמודאי:

פרש"י – **לשיעורה.** שיהא בה שמן כשיעור הזה ומיהו אם כבתה אין זקוק לה: **רגלא דתרמודאי.** שם אומה מלקטי עצים דקים ומתעכבין בשוק עד שהולכים בני השוק לבתיהם משחשכה ומבעירים בבתיהם אור וכשצריכין לעצים יוצאים וקונין מהן:

ע"י עץ חיים – שער יא פרק ז – ודע כי אע"פ שאנו אומרים שנתקנו אלו הו' מלכים של ז"נ, עכ"ז בהכרח הוא שלא נגמר בירור שלהם להצטרף, ונשאר קצת ניצוצי קדושה שלהם בתוך הקליפות הנקראים סיגים שלהם, והם נקראים רשות הרבים, בסוד: "הן רבים עתה עם הארץ", שהם הקליפות, לפי שלא נתקנו ונשארו נפרדין, בבחינת רבים:

ע"י תורה פ' – ומה הוא קדשה, חכמה, כי חכמה נקרא קדשה כנודע (עיין זוהר אחרי סא). וזהו כשאדם מדבר בתורה ותפלה בחכמה ושכל, ומבין ושומע מה ידבר, נקרא קדשה. ויש להשם יתברך תענוג גדול מזה, כי נבנה מזה מחין, שהיא חכמה, והדבור, שהוא בחינת ירושלים.

ע"י ועיני לקוטי הלכות ברכת הודאה הלכה ו אות ל. וזה בחינת מה שמצות הדלקת נר חנוכה היא מעת יציאת הפוכבים, עד שתכלה רגל מן השוק (שבת כא:), כי עקר העצבות שהיא עקר גלות השכינה, נמשך מבחינת פגימת הלבנה. כי המאורות הם בחינת שמחה כנ"ל (אות יט), ובתכלה היו שניהם גדולים, ועל ידי קטרוג הירח נתמעטה (חלין ס:), שזהו בחינת "יהי מארת" – "חסר" (זהר בראשית יט:), ומזה החסרון הוא יניקת העצבות, בבחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל (זהר פנחס רלד:), "מארת חסר דא לילית", שמשם כל היצירה והעצבות והמרה שחורה שהיא בחינת חשך. וישראל עם קדוש עוסקים בזה בעבודתם למלאות פגימת הלבנה, כידוע, שהעקר על ידי עשיית המצוות בשמחה, כי ד"קא על ידי שמחת המצוה מתקנים פגימת הלבנה שהיא בחינת עצבות, כנ"ל. ועל פן קדוש הלבנה נוקחין ישראל לקדושה בשמחה רבה, וכמו שכתוב בשלחן ערוך (ארח חיים סימן תכז סעיף ב) שנוהגין לעשות רקודין ומחולות בשעת קדוש לבנה, וכמו שמוכרין בברכת הקדוש: 'ששים ושמים לעשות' וכו' (סנהדרין מב:), כי קדוש הלבנה הוא תקון ומלוי פגימת הלבנה, וכמו שאומרים אז: למלאות פגימת הלבנה וכו'. ועל פן מקדשין אותה בשמחה, כי עקר תקון מלוי פגימת הלבנה הוא על ידי שמחה, כנ"ל.